

64. møde.

Onsdag den 25. februar kl. 11.

Den første sag på dagsordenen var:

Forhandling om forsvarsministerens redegørelse af 19. februar 1976 [om „Christiania“].
(Redegørelse nr. IV. Redegørelsen givet 19/2 76).

Formanden:

Taletiden er for ordførerne i første omgang indtil 15 minutter, i anden omgang indtil 5 minutter. Andre, der ønsker ordet, har indtil 5 minutter i første omgang.

Kjeld Olesen (S):

Forsvarsministeren skal have tak for, at han just på dette tidspunkt er kommet med sin redegørelse. Vi nærmer os stærkt den 1. april, en dato, der har været gennemgående i debatten omkring Christiania. Der har været en stigende offentlig debat, som jeg synes gør det rimeligt, at vi også i folketinget tager en fornyet drøftelse, og ikke mindst har vi på det sidste set et nyt udspil fra Københavns kommune.

Det er først og fremmest de juridiske sider af problemet, som forsvarsministeren har beskæftiget sig med, herunder den folketingsbeslutning, der blev vedtaget den 10. april sidste år.

Forsvarsministeren har ofte været kritiseret, når han har henholdt sig til denne beslutning. Kritik, synes jeg, havde været berettiget, hvis han ikke gjorde det, for det er nu engang regeringens pligt at efterkomme, hvad et flertal i dette ting beslutter, og indtil dette øjeblik må vi konstatere, at folketingsbeslutningen stadig væk er i kraft.

Det er altså fejlagtigt, når nogle har fremstillet tingene, som om regeringen kunne disponere efter forgodtbefindende, også når det gælder forholdet til Københavns kommune. Området Christiania er beliggende i denne kommune, staten er husejer og må rette sig efter de krav, kommunen stiller.

Men vi ved også, at problemet Christiania på mange måder er atypisk og ikke kan vurderes kun juridisk eller kun socialt. Det var en af grundene til, at den forrige social-

demokratiske regering i 1973 traf sin beslutning om det 3-årige sociale eksperiment. I regeringens erklæring af 31. maj 1972 hed det bl. a. om det sociale eksperiment:

„Man oplever i disse år en forøgelse af grupper, der ikke kan eller vil tilpasse sig de krav, samfundet stiller. Det gælder de mange unge socialt truede grupper, hvor samfundets tilbud har været utilstrækkeligt eller uacceptabelt. Det gælder minoritetsgrupper, der er stødt ud af familie, venner og arbejdsfæller. Det gælder de ensomme og gamle, der føler sig fremmedgjort. Over for disse grupper må Christiania vurderes som et socialt eksperiment med det sigte at søge at give den enkelte forudsætninger for en mere meningsfyldt tilværelse.“

Eksperimentet var, at disse grupper skulle eksistere i Christiania på deres egne vilkår, og så måtte det vise sig, om der ud af dette ville vokse resultater. Allerede den gang forelå der et materiale om de erfaringer, man havde kunnet høste indtil da. Man skønnede, at omkring 100 af beboerne, hvis Christiania ikke fandtes, ville være i behandling på statshospitaler, skole- eller behandlingshjem eller i en af vore narkoinstitutioner.

Skal vi i dag gøre resultatet op, kan vi konstatere, at Christiania indtil nu har vist sig at være et eksperiment med resultater, der både kan gøres positivt og negativt op. Negativt har det været, at Christiania ikke fuldt ud har opfyldt aftalen om betaling af el og vand, og der har været problemer, når det gælder momsafregning, noget, der ikke må undervurderes, når vi ser manges ikke uforståelige reaktioner herpå.

Tager vi de positive sider, har vi siden fået bekræftet, at der er resultater at hente, når man som i Christiania bedømmes ikke efter sit ry, men efter sine handlinger, noget, der har givet mange den tabte selvspekt tilbage.

Tilstedeværelsen af børn har været meget kritiseret; i dag eksisterer den tidligere meget omtalte børnemagtsgruppe ikke længere. De, der er tilbage, er blevet integreret i andre områder, og der har været et samarbejde med Københavns kommunes børne- og ungdomsværn. Erfaringerne fra dette samarbejde har direktør Ernst Larsen adskillige gange omtalt i yderst positive vendinger.

[Kjeld Olesen.]

Vi har set, hvordan man på forskellig måde har opnået resultater med nedtrapning af stofmisbrugere, og hvordan halvkriminelle efter at være faldet til er blevet motiverede til uddannelse og arbejde.

Det er en gennemgående erfaring, at halvdelen af de ca. 700 beboere har boet der i mere end 2 år. Resten har boet der i kortere eller længere perioder, hvilket fortæller, at Christiania har haft, hvad der kan kaldes en ventilfunktion for belastede børn og unge. Det er karakteristisk for Christiania, at man der har formået at nedbryde skel, som almindeligvis eksisterer i samfund. Det gælder skellet imellem det, vi kalder normale og fungerende borgere, også dem, der er belastet med problemer af forskellig slags. Det gælder skellet mellem bolig, arbejde og fritid, hvor en lang række kulturelle aktiviteter, værtshuse, butikker, beboermøder og andre aktiviteter er gået op i en højere enhed. Og vi har set, at loppemarked og en række arrangementer har været med til at nedbryde skellet imellem Christiania og borgere i København.

Det er alt sammen resultater, der kan gøres op på forskellig måde, afhængigt af, hvilke briller man bruger, og som med ethvert eksperiment vil der også her kunne peges på en lang række ting, det ikke er lykkedes at nå igennem med. Christiania er hverken virkeliggørelsen af den lykkefyldte tilværelse, vi alle kan drømme om, eller et udhængsskab for alverdens laster, sagde jeg under debatten, vi havde i tinget i maj måned 1974, ikke noget, der kan gøres op i penge eller vurderes objektivt, for Christiania er først og fremmest mennesker, de fleste anderledes. Det er stedet, hvor man kan hente inspiration til nye livsformer, men det er jo også stedet, hvor man kan hente argumenter, hvis man vil tale ned til folks fordomme. Og det synes jeg i en vis udstrækning har præget tidligere debatter i folketinget. Vi har været vidne til temmelig stærke overdrivelser og ensidighed, når de negative sider skulle beskrives, og vi har omvendt set bestræbelser på at fordunkle, at Christiania ikke kun kan males lyserødt.

Men alt det bør ikke i dag være afgørende for vor stillingtagen. Hvad enten man er positiv eller negativ, bør alle være interesseret i, at vi undgår en ulykkelig konfrontati-

on. Som bekendt kan regeringen ikke gøre andet end bygge på folketingsbeslutningen fra 10. april sidste år. Det står ligeledes fast, at Københavns kommune skal overtage arealet, hvilket indebærer en afvikling af Christiania, men med de udtalelser, der er kommet fra borgmesteren for magistratens 4. afdeling, har der vist sig en mulighed for det, som er blevet betegnet som en blød landing; og det bør bevirke, at arbejdet i folketingets Christianiaudvalg intensiveres, således at man kan følge denne mulighed op. Hvad dette kan medføre, ved vi intet om. Vi ved, at borgmesterens tilsagn om yderligere udsættelse gælder for et halvt år.

I første række må det inderligt håbes, at der vil vise sig et flertal for, at denne tidsfrist kan udnyttes fuldt ud. Hvad der urtherover kan skabes mulighed for, forudsætter en ny folketingsbeslutning, og så er det ikke alene folketingets afgørelse, idet Københavns kommune jo stadig er en afgørende part, men vi vil gøre alt for, at den afvikling, som vi ved må finde sted, kommer til at foregå på en sådan måde og over en sådan længde, at vi bagefter kan leve videre med god samvittighed, nogle med blandede minder, andre med en positiv erfaring rigere.

Arne Christiansen (V):

Jeg vil gerne først takke forsvarsministeren for redegørelsen om Christiania. Da dette emne sidst blev drøftet i dette høje ting, den 10. april 1975, tilsluttede venstre sig en dagsorden, hvis endelige udformning var socialdemokratiets. Jeg citerer fra Folketingstidende fra nævnte dato, sp. 3242:

„Idet folketinget opfordrer regeringen til straks at påbegynde forhandlingerne om afviklingen af Christiania, så den kan være afsluttet senest 1. april 1976,

fortsætter tinget behandlingen af sagen.“

Venstre gjorde dette, fordi vi vedstod os den tidligere socialdemokratiske regerings aftale om en vis beboelse af området indtil 1. april 1976, altså i år. Vi gjorde det — og det vil jeg gerne understrege — uden at vi dermed på nogen måde accepterede den ulovlige besættelse af den tidligere Bådsmandsstrædes kasernes arealer som et socialt eksperiment. Tiden har bekræftet, at venstres bedømmelse var rigtig.

Ministerens redegørelse giver på udmær-

[Arne Christiansen.]

ket vis en oversigt over, hvad der siden er sket, og også over, hvad der ikke er sket. Jeg skal afstå fra detailkommentarer og kun fremhæve nogle principielle punkter, som er afgørende for venstres stillingtagen.

Venstre har noteret sig, at regeringen, dvs. forsvarsministeren, har fulgt dagsordenens opfordring til straks at påbegynde forhandlingerne om afviklingen af den såkaldte fristad Christiania. Jeg kunne fristes til at tilføje: hvilken regering vil sidde en dagsorden overhørig? Venstre har også noteret sig ministerens forhandlingsvilkår, således som vi kender dem fra samråd i Christianiaudvalget og senest fra ministerens redegørelse. Der har ikke været, og der er ingen forhandlingsvilje til stede hos beboerne på det tidligere kaserneområde. Ministeren henviste i sin redegørelse til den udtalelse, som et fremtrædende medlem af Christianias forhandlingsgruppe den 16. januar havde fremsat til Berlingske Tiden, hvor det blev sagt: „der er jo intet alternativ til Christiania og derfor ikke noget at forhandle om.“

Beboernes manglende forhandlingsvilje og deres holdning til en gradvis udflytning dækker også tiden efter 1. april i år, oplyste ministeren, og det er senest bekræftet i dagens aviser. Dette til trods for, at genhusningsplan foreligger; det er oplyst såvel over for Christianiaudvalget som senest i ministerens redegørelse.

Venstre har så lidt som noget andet parti ønske om en konfrontation i denne sag — det skulle da lige være det eller de partier, der ser enhver konfrontation som et skridt på vejen til voldelig samfundsomvæltning. For venstres skyld må folk bo og leve og klæde sig, som de vil, de må danne kernefamilier eller kollektiver, men de må leve efter landets love. Venstre kan ikke lukke øjnene for selvtægt og for handlinger, der vel nærmest må betegnes som socialt bedrageri. Det er en kendsgerning, at Christianiabeboerne i dag skylder 1,35 mill. kr. i husleje, hvis vi går ud fra, at der bor 600 derude, og ikke som de selv siger 700; i så fald ville gælden være større. Der skyldes 975.000 kr. for elektricitet og vand. De har meldt sig ud af samfundet, siger de, men påberåber sig dette samfunds bistand, når de har behov for det. Jeg kunne fristes til at sige, at det

ikke er talstørrelserne, det drejer sig om, men hvilket indtryk må det ikke gøre på de 150.000 uden arbejde, der i dag, eller senere efter henstand, over skatten skal være med til at betale disse undladelser af dem, der engang indgik en aftale med en socialdemokratisk regering, åbenbart uden tanke for at holde deres part af den?

Hvilket indtryk må det ikke gøre på den selvstændige erhvervsdrivende, der trues med bål og brand og afhentning i de tidlige morgentimer til fogedretten, hvis han eller hun efter en lang arbejdsdag ikke får udført sit gratis arbejde for staten i form af moms-, ATP-regnskab osv.?

Selvtægten, som startede denne sag, og den fortsatte og voksende ulighed for loven opvejes ikke af nok så vel tilrettelagte propagandaarrangementer, bivånet af så godt som aldrig svigtende medarbejdere fra Danmarks radio eller hulkesøstre i visse blades spalter. Heller ikke hjælper adresser 5 minutter i 12. Det har Christianiabeboerne selv bevist ved deres afvisning af enhver form for forhandling med regeringen. Det ved ministeren, det ved regeringen, og det ved også socialdemokratiet.

Nøgleordene i ministerens redegørelse er, at beboerne heller ikke efter 1. april er indstillet på at flytte. Når hertil kommer den stærke juridiske tvivl om Københavns kommunes forslag om etapevis afvikling inden 1. oktober, som altså skulle være ny skæringsdag, hvilket klart fremgår af ministerens redegørelse, kunne man jo spørge, hvortil denne debat i dag skal tjene.

Venstres råd til ministeren skal derfor være — og vi ved, at han kender sin pligt — at følge dagsordenen af 10. april 1975. At en fogedforretning ifølge ministerens redegørelse ikke kan gennemføres på én dag, vil venstre se liberalt på, men lad os få begyndt, således som det er formuleret af socialdemokratiet selv, og som dette ting har vedtaget det. Datoen er 1. april.

Erlendsson (FP):

Der er intet sket i Christianiasagen, som kan begrunde en ændring i folketingets beslutning af 10. april 1975. Denne dag erklærede regeringen sig indforstået med vedtagelsen af et socialdemokratisk forslag til motiveret dagsorden, hvori regeringen opfordres til straks at påbegynde forhandlin-

[Erlendsson.]

gerne om afviklingen af Christiania, så den kan være afsluttet senest den 1. april 1976.

Sådanne forhandlinger påbegyndtes allerede den 15. april. På dette tidspunkt viste regeringen således god vilje til at efterleve folketingets beslutning, men læser jeg mellem linjerne i forsvarsministerens redegørelse af 19. februar i år, må jeg konstatere, at viljen måske ikke mere er til stede, i samme omfang i hvert fald, idet ministeren kommer ind på muligheden for at trække udviklingen ud over det fastsatte tidspunkt. Bliver dette en realitet, har ministeren overskredet sine beføjelser. Det har ministeren flere gange selv gjort opmærksom på og har samtidig nævnt de for ham ubehagelige følger, dette vil kunne have, og som alle kender.

Jeg vil gerne med det samme tilføje, at netop en sådan erkendelse, som ministeren gang på gang har givet udtryk for, ud over landet er blevet taget som en forsikring om, at Christiania ville blive afviklet og være afviklet til det af folketinget fastsatte tidspunkt. Det har skabt ministeren sympati i vide kredse, og jeg er ikke i tvivl om, at der vil gå meget alvorlige skader i denne sympati, hvis forsvarsministeren nødsages til at indtage en anden holdning end den, han hidtil så klart og utvetydigt har givet udtryk for både over for offentligheden og i ikke mindre grad i samrådene med Christianiaudvalget, hvilke samråd jeg naturligvis er afskåret fra at referere. I dagens redegørelsesdebat kan ingen nye beslutninger træffes. Når debatten er forbi, er derfor intet forandret med hensyn til sagens realitet. Forsvarsministeren er fortsat forpligtet til at have Christianias afvikling afsluttet om 34 dage eller mindre end 5 uger, og der er heller intet som helst i vejen for, at dette kan ske, hvis folketinget vel at mærke vil godkende, at afviklingen juridisk-teknisk er en realitet med en fogedforretnings påbegyndelse den 1. april om morgenen.

Dette er efter fremskridtspartiets mening den længste frist, folketinget kan indrømme ministeren. Rent praktisk kan det betyde en udsættelse på nogle få dage i denne sag, da den må kunne behandles som en hastesag. Fremskridtspartiet mener, at det danske samfund gennem det, der politisk har udspillet sig omkring Christiania, har bevist

både over for sig selv og over for omverdenen, at det er et til det yderste tolerant samfund. Folketingets langmodighed med de mange påfund og udspil fra christianitterne og deres sympatisører har været sat på hårde prøver, men der er blevet lyttet med opmærksomhed til de mest barokke og modstridende motiveringer og begrundelser, som i en stadig mere svulmende strøm er tilflydt offentligheden eller folketinget direkte fra grupper af mennesker, som bladene kaldte kulturpersonligheder, fra præster, der meget kristeligt vældede sig ind over forsvarsministeren med en begrundelse i et fælles trosforhold, fra psykiatriske overlæger — dvs. overlæger i psykiatri, ikke at de er psykiatriske. Disse fagmænd har udtrykt en sådan beundring for Christiania som psykiatrisk helbredelsesanstalt, at der må stilles forventninger til et udspil om helt nye former for psykiatriske hospitaler, hvis der da skal være nogen mening med snakken. Også en enkelt skibsreder har blandet sig i koret. Tidligere har han været kendt for en ganske modsat livsholdning end den, han nu demonstrerer. På sin egen søfartsskole har han gennem en meneskealder opdraget drenge og unge mænd efter et engelsk, nærmest viktoriansk kostskoleideal, men siden Christiania blev „in“, har han og alle de andre nævnte og mange flere, end der kan nævnes her, med ihærdighed og med ihærdig hjælp fra fjernsynet og Danmarks radio fundet ud af, at Christiania er lykken, bodemidlet for alt ondt, der kan ramme et menneske, fremtidsdrømmen i selve skabelsesakten af det alternative samfund.

Sidst har polyteknisk læreanstalt henvendt sig ved professor Erik Kaufmann, instituttet for vejbygning, trafikteknik og byplanlægning. I en foreløbig rapport udarbejdet af lærere og studerende ved instituttet fremlægges der de for stat og kommune ødelæggende økonomiske konsekvenser af en nedlæggelse af Christiania, specielt hvis myndighederne skulle bestemme sig til socialt boligbyggeri på de frigjorte arealer. Statens merudgifter vil herved i den første femårsperiode blive 17,5 mill. kr., Københavns kommunes 31,5 mill. kr., og senere bliver det meget værre. Den slutning, man må drage, er, at det billigste vil være at lade samfundet og hele befolkningen gå i hundene og ophøre med at bygge huse og specielt holde sig

[Erlendsson.]

langt væk fra socialt boligbyggeri. Når det så ikke mere er til at holde ud at være borger i Danmark og de sidste overlevende er humpet af til lande med tekniske eksperter af et lidt mindre teoretisk, lidt mere snusfornuftigt tilsnit, vil naturligvis hverken stat eller kommune have en øres udgift på nogen. Man må af det forstå, at ikke engang nulvækst mere er løsenet for den fremstormende polyteknikungdom på de højere læreanstalter; det skal være mindre end det.

Når der nu om nogle få uger er sat endeligt punktum i denne sag, håber jeg, at en ung historiker, kulturhistoriker eller socialanalytiker vil se den enestående chance, som ligger i det vældige skrevne og talte grundmateriale om Danmark i 5-året 1971-76 med specielt henblik på Christianiaepisodes. Der kan nu og med det samme indsamles dette vældige materiale til bearbejdelse og til senere fremlæggelse for den undrende offentlighed.

Hvad tænkte de mennesker, der på en eller anden måde havde med Christianiafænomenet at gøre, de, som rykkede derud, de, der blandede sig i avispolemikker og læserbreve? Hvilke motiver og bevæggrunde af politisk, filosofisk eller erkendelsesteoretisk art var forståelsesgrundlaget bag deres holdning og stillingtagen? Christianiaaffæren har afsløret hidtil lidet påagtede sider, dybder og krinkelkroge i menneskesindet. Når Christianiahysteriet har lagt sig, hvordan vil vi så se på de politiserende og fordømmende præster, på de forvirrede psykiatere? Hvordan kan vi stole på vore retslærde, efter at vi har set, at nogle af dem åbenlyst og skamløst har forsøgt at vride og dreje loven? Hvordan kan vi fæste lid til vore byplanlæggere, til socialrådgivere og børneværnspersonale, til øvrigheden? Der bliver for mange megen tillid at skulle genvinde.

Jeg synes ikke, jeg kan slutte uden med nogle få ord at komme ind på den diskussion, jeg tidligere har haft med ministeren om lovligheden af Christianiabeboernes adgang til i dag og indtil den 1. april i år at benytte området. Ministeren har fremhævet og gentaget, at det retlige grundlag er til stede, og at det hviler på en aftale — en foreløbig aftale, betoner ministeren — som blev indgået mellem beboerne og forsvarsministeriet den 31. maj 1972. Jeg har hæv-

det, at der findes ingen juridisk person, som regeringen har kunnet træffe nogen aftale med; der er givet et løfte på visse betingelser, som ikke er overholdt. Men ministeren har ikke ladet sig rokke fra sin hævde af, at der består en bindende aftale.

Nu har jeg imidlertid ladet mig fortælle, at i den sag, som professor, dr. jur. Ole Krarup har anlagt mod forsvarsministeren på Christianias vegne for brud på en del af aftalen vedrørende bl. a. en ikke-affholdt arkitektkonkurrence, har kammeradvokatens repræsentant for forsvarsministeren nedlagt afvisningspåstand på grund af manglende retssubjekt, altså at Christiania ikke er nogen juridisk person. Sådan gik det med det.

Men denne meningsforskel mellem ministeren og mig vil, hvis den fortsat skulle bestå, naturligvis ikke få nogen betydning for den 24 mandaters støtte, fremskridtspartiet vil give forsvarsministeren i hans bestræbelser på at opfylde folketingets beslutning af 10. april 1975 og få en hurtig normalisering af forholdene på det område, der i dag kaldes fristaden Christiania.

Ministeren har ifølge aviserne atter i går ført samtaler med folk derudefra og med samme resultat som tidligere, nemlig uden resultat. Der er intet alternativ til Christiania, gentager de, forstået: vi bliver, hvor vi er.

Disse stadig gentagne meget grove provokationer over for landets øverste meget velvilligt indstillede øvrighedsperson på dette ansvarsområde har et af vore folketingsmedlemmer besvaret med tilsvarende skarphe-
det på nogle møder og uddybet over for pressen. Jeg citerer:

„Hvis de mennesker ikke vil flytte sig fra et sted, hvor de ingen ret har til at være, må vi bruge tåregas og panservogne.“

Det er et sprog, almindelige mennesker forstår. Det siger det helt selvfølgelig, at ingen i et retssamfund kan sætte sig op imod folkets demokratisk valgte lovlige myndigheder. Andet og mere ligger der ikke i hr. Voigts udtalelse. Og lad mig sige det, så ingen kan misforstå det: hverken hr. Voigt eller noget andet medlem af fremskridtspartiets folketingsgruppe ønsker en sådan situation, tværtimod, vi ønsker og håber — og jeg vil sige ganske stille, vi beder til — at denne for folkestyret og et moderne socialt bevidst samfund utålelige tilstand nu endelig må

[Erlendsson.]

bringes til ophør, og at det må ske på en rolig og værdig måde.

Grethe Philip (RV):

Siden folketingsdebatten om Christiania den 10. april sidste år har diskussionen om Christiania bølget frem og tilbage og optaget mange sind.

Utallige debatter har der været ført både privat mand og mand imellem og offentligt. Jeg synes, det har været karakteristisk, at det har været meget svært at få hold på, hvad Christiania egentlig er, og hvad det står for, måske fordi forholdene derude har været i stadig bevægelse og ændring.

Det har gennemgående været småt med konkrete oplysninger om, hvor mange der bor i Christiania, hvad det er for mennesker, og hvad de foretager sig; jeg tænker her særligt på, hvem der har erhvervsarbejde, om det er i eller uden for Christiania osv.

Christianitterne selv kunne på et tidligere tidspunkt være gået ind med konkrete oplysninger, bl. a. om beboernes antal og aldersfordeling og dets variation i årets løb. De kunne også være gået ind med bestemte oplysninger om, hvor mange børn der bor derude med eller uden forældre. Det har de åbenbart været uvillige til, og jeg tror, det har skadet sagen.

Fra modstandernes side har der været en stribe af fejlagtige og ind imellem ganske hædefulde indlæg, bl. a. om de børn, der har været bosat derude, en tid uden forældrenes billigelse, om misbrug af narkotika, om klasseforskelle, om sundhedsfare osv. Det har været meget ubehageligt at følge, hvor tit der er givet direkte vildledende oplysninger.

Debatten har været overordentlig følelsesladet. Jeg ved, at der sidder nogle rundt omkring i landet, der undrer sig over, at der er brugt så megen tid netop på denne debat. Jeg tror, det er, fordi de ikke rigtig forstår, hvad det egentlig drejer sig om. Forklaringen ligger nok i, at hele problemet omkring Christiania rejser mange spørgsmål. Filosofen Peter Kemp skriver i går, den 24. ds., i Politikens kronik under titlen „Christiania som symbol“, at Christiania er symbol for vor tvivl om de veje, vi skal gå for at hjælpe hinanden. Jeg synes, det er meget fint udtrykt. Han siger også: „Er vi gået for langt?“ og giver forskellige eksempler på

spørgsmål, hvor der rejser sig tvivl om, hvorvidt vi er gået for langt. Jeg kan tilføje, at det er et spørgsmål, der rejses med stigende styrke, når man taler om institutionsanbringelse af børn, unge og kriminelle.

Jeg kunne også sige, at vi i Christiania ser nye værdinormer i retning af mindre prestigejag, lavere ambitionsniveau, et mere afslappet forhold til materielle goder, som bl. a. giver sig udtryk i en så enkel ting som ønsket om genbrug.

Personlig har jeg aldrig kunnet lide udtrykket, at Christiania skulle være et socialt eksperiment. Jeg synes, det giver forkerte associationer i retning af, at der er tale om et videnskabeligt eksperiment, og det er der jo slet ikke. Derimod er der tale om, at vi indvinder nogle erfaringer om, hvordan de såkaldt svage medborgere kan få støtte under helt andre former, end vi er vant til. Jeg henviser her til udsagn, der kommer fra kapaciteter som direktøren for Københavns børne- og ungdomsforsorgsdirektorat, Ernst Larsen, professor i kriminologi, Karl O. Christiansen, og pastor Ole Jensen, chef for Kirkens Korshær. Alle tre taler ud fra hvert deres erfaringsområde, og de fortæller om noget værdifuldt, der er vokset op derude, og som vi kan lære meget af. Jeg synes det er udtalelser, som vi ikke uden videre kan sidde overhørig.

Der er grundlæggende problemer i vort samfund, og det er noget, vi stadig skal holde frem i vores bevidsthed, det er noget, vi stadig skal underkaste en selvransagelse, naturligvis med henblik på at komme frem til stadig bedre løsninger.

Jeg tror ikke, Christiania i sig selv kan løse disse grundlæggende problemer i vort samfund, men det kan måske være et bidrag til at give os et fingerpeg om nye ting, om nye synspunkter.

Alt dette gør efter min mening, at vi ikke sådan uden videre kan kaste Christiania over bord som noget, der var uden interesse, nogle vil sige noget, der var direkte skadeligt. Jeg synes, der er var grund til at overveje, om noget af det værdifulde kan leve videre under en eller anden form.

På længere sigt kan Christiania ikke fortsætte. Området må ifølge dets placering naturligt overgå til Københavns kommune, og det må være Københavns kommune, der under behørigt hensyn til lovgivningen og

[Grethe Philip.]

til beslutninger og retningslinjer, der gives af miljøministeriet, skal fastlægge anvendelsen af arealet. Det endelige ansvar bør således ligge hos Københavns borgerrepræsentation, og debatten bør føres dér.

At vi fra det radikale venstres side lægger stor vægt på at få store dele særlig omkring voldterrænet udlagt til rekreative områder, og at vore repræsentanter i borgerrepræsentationen også har gjort opmærksom på de store trafikale problemer, som en bebyggelse af Christiania kan medføre, ønsker jeg at nævne her ved debatten.

Vi vedstår os i den radikale gruppe beslutningen i folketinget i april 1975 om afvikling af Christiania, men tilslutningen til denne afvikling var for mange af os baseret på forventning om en forudgående nøje planlægning for området udført af Københavns kommune. Jeg appellerede da også i min ordførertale den 10. april 1975 stærkt til Københavns kommune om at fremme denne planlægning.

Endnu i begyndelsen af december 1975 var denne planlægning så lidet fremskredet, at det radikale venstre ikke kunne give tilslutning til forsvarsministerens ansøgning til finansudvalget om en bevilling på 2 mill. kr. til rydning af arealet. Vi undlod dengang at stemme med henvisning til, at man ikke fandt at have tilfredsstillende oplysninger om Københavns kommunes planlægning for området.

Planlægningen er ganske vist nu stærkt fremskyndet, men endnu foreligger der ikke en godkendt byplan, og det står også uafklaret, hvornår den vil kunne være der, og hvornår den vil kunne træde i kraft.

Vi finder det urimeligt at rydde arealet på et tidspunkt, hvor man ikke er parat til at kunne bruge det til noget andet formål. Der har undertiden været tale om en blød landing, jeg har også selv brugt udtrykket. Det er noget, vi sympatiserer med. Det ville være i god overensstemmelse med god gammel dansk tradition at undgå en voldsom konfrontation, og da navnlig, når det ikke sker af vigtige hensyn til anden side.

Vore tanker går i retning af, at vi først må afvente Københavns kommunes vedtagelse af en egentlig og detaljeret byplan. Når denne foreligger, bør der omgående fastlægges en tidsplan for en hurtig aftrap-

ning af Christianiabeboelsen, efterhånden som arealerne ønskes udlagt til anden anvendelse, og denne tidsplan bør følges ufravigeligt. Hvornår afviklingen så vil være tilendebragt, ja, det vil afhænge af Københavns kommune.

Jeg behøver vel ikke at tilføje, at det vil være meget ønskeligt, om christianitterne selv ville medvirke til gennemførelsen af en sådan rolig løsning. Det er ikke, fordi jeg er alt for optimistisk på det punkt, men jeg synes da, det skal siges her.

Jeg har her talt på et flertal af min gruppes vegne, men jeg skylder at sige, at de betragtninger, jeg har gjort gældende, ikke dækker opfattelsen hos en del af medlemmerne i den radikale folketingsgruppe. De mener, at man principielt må holde fast ved den sluttermin for den formelle godkendelse af Christiania, der blev fastlagt allerede i sommeren 1973, dvs. formelt den 1. april, hvilket i praksis betyder engang sidst på foråret eller hen på sommeren 1976. Disse medlemmer finder ikke, at der siden den oprindelige beslutning eller siden folketingsdebatten den 10. april 1975 er tilvejebragt et nyt grundlag for afviklingen af Christiania, der berettiger til, at man ændrer ved den én gang fastsatte dato.

Schlüter (KF):

Det ville klæde folketinget i dag at lade være med at tale op ad stolper og ned ad vægge. Der er truffet en beslutning for et år siden, og den må stå fast.

Jeg kan udtrykke den konservative gruppes standpunkt kort og klart: Christiania må fraflyttes den 1. april. Ikke fordi der skal siges nej til mulighed for sociale eksperimenter eller alternative samfund, dem er der frihed til og groplads for i det danske samfund, men fordi Christiania i enhver henseende er uforsvarlig. Det gælder socialt og især i forhold til de svagest udrustede, som bor under forhold, der er helt uacceptable. Det gælder af hensyn til lov og orden. Vi kan ikke fortsætte med en enklave i det danske samfund, der sætter sig ud over snevejs af lovbestemmelser, som alle andre må rette sig efter. Christiania har fået længere varsel for en afvikling end nogen anden gruppe i det danske samfund.

Derfor kan folketinget i dag kun gøre én respektabel og ansvarlig ting, nemlig at stå

[Schlüter.]

klippefast på beslutningen om, at Christiania skal være rømmet senest den 1. april.

Kurt Brauer (SF):

Lad mig sige med det samme, at det her bliver en temmelig personlig tale. Jeg mener bestemt, at den vil holde sig inden for de rammer, som mit parti har udstukket, og jeg mener lige så bestemt, at jeg ikke undervejs kommer til at kalde på den højtærede formands pligt til nidkært at iagttage forretningsordenens overholdelse på de punkter, hvor den taler om, at man skal sådan nærme sig det emne, der er til debat. Jeg bliver nødt til at gøre det så personligt, fordi en god sag står i fare for fald på grund af den hadske tone, som fremmede har ført herind i folketinget, og som fremmede, fremmede for folkestyret, har ført ind i den almindelige politiske tone.

Jeg vil tale om mit forhold til de hæderkronede partier, som havde sæde her i tinget, før mit eget fik plads her. Disse partiets ordførere i Christianiadebatten den 10. april sidste år var fra socialdemokratiet hr. Tastesen og fra venstre hr. Arne Christiansen. Det var fra de radikale fru Grethe Philip, fra de konservative fru Karen Thurø Hansen og fra Danmarks kommunistiske parti fru Hanne Reintoft. Jeg er sikker og ganske sikker på, at hver og en af de nævnte ordførere ikke vil opfatte det som utidig omklaring, når jeg nu skal forsøge på at vise, at de tilhører de hæderkronede.

Jeg har personlig mødt hver enkelt af dem i hede debatter, hvor der har klinget lyn i vejret, når vores ideer tærnedes sammen. Ingen af de nævnte vil føle, at jeg går dem for nær, når jeg roser dem, og det er netop, hvad jeg kommer til i det følgende. Hr. Tastesen vil forstå at vurdere det særlige, der gør, at jeg gemmer min ros til ham og hans til sidst for at nævne hr. Arne Christiansen og venstre, Danmarks liberale parti, først.

Er sagen simpelt hen ikke, at vi andre er en anelse misundelige på dette stoute og stolte gamle parti, fordi det er dem, vi skal spørge til råds, når talen falder på, hvordan man er en god kollega i parlamentarismen, og når talen falder på, hvordan man bedst kan omgås hinanden, når man nu engang er politisk uenige og skal færdes i det samme hus?

Og som om det var nok at sige om venstre! Nej, om venstre skal det også siges, at det er rundet af strid, og at det kan mærkes i dag. Det lyder måske fremmed i en socialistisk tilhørers øren, men jeg vil hævde, at uden det fundamentale frihedsideal, som stod bag, da venstre blev skabt, havde Danmarks kulturmonster set ubehageligere ud, end det faktisk gør i dag. Og læg vel mærke til, at jeg kan også lide dagens Danmark.

Og se, om så ikke hr. Arne Christiansen i 1975, den 10. april, en dag, hvor det var nemt at score points på et ubegavet forslag, som var til behandling, undlader at søge at score disse billige points. Hr. Arne Christiansens tale kan meget vel læses som en advarsel mod public relations-jægere og som en tale, der stiller betingelser til den dagsorden, som partiet venstre senere samme dag stemte for. Jeg har læst venstres ordførertale fra den dag, netop som jeg her beskrev.

Nogle vil synes, at det kan blive en langtrukken affære, hvis jeg vil gennemgå alle de nævnte ordførers partier lige så grundigt, som jeg just gennemgik venstre. Lad gå, lidt mere kortfattet skal det blive. Men så må jeg også her kunne slå fast, at den hovedoverskrift, som jeg har hæftet på venstre, og som hedder „anstændighed og omgængelighed“, er en hovedoverskrift, som i mine 8 år på tinge har kunnet sættes på alle disse partier, jeg talte om.

Tag nu fru Grethe Philip og det radikale venstre. Har fru Grethe Philip båret ved til konfrontationsbålet? Er det i det radikale venstres ordførers tale, at man fra debatten den 10. april skal lede forgæves efter vilje til at løse den lille, store sag? Nej, det radikale venstre er godt nok et udbryderparti. Det kom jo til verden, så vidt jeg husker, i en ret bitter strid med det just så roste venstre, men det er i det parti, man finder folk, der som hr. Svend Haugaard er parat til at stille sig som personlige garant, når omverdenen kalder på offervilje.

Det radikale venstre passer smukt i billedet, som også fru Karen Thurø Hansen gjorde det den 10. april sidste år. Fruens tale var kort. Den var piskesmældsigtig kort. Jeg har læst den flere gange, og jeg har forstået, at piskesmældet den 10. april fra fru Karen Thurø Hansen var rettet mod to ting. For det første mod hovedkulds handlinger, der kunne skade mennesker, og for

[Kurt Brauer.]

det andet mod sløve bureaukrater, som ikke havde gjort deres pligt i forberedelsen. Kort sagt, også de konservative holder til overskriften om anstændighed og omgængelighed.

Fru Hanne Reintoft og Danmarks kommunistiske parti, som jeg her har talt med blandt de partier, der sad her, da SF kom til, ja, de er måske ligesom de foregående ligeglade med, om de holder til overskriften, når den bliver givet af mig. Det er da klart, at jeg måtte høre fru Hanne Reintofts tale den 10. april sidste år med megen skuffelse. Hvor jeg har bevæget mig fra at være Christianiatvivler til at være tilhænger af eksperimentet under visse nøjere angivne former, ja, da afviser fru Hanne Reintoft det og stiller dagsordensforslag den 10. april om foretagendets afvikling.

Man må nu alligevel sige, at talen opfyldte kravene om anstændighed og omgængelighed, for til sidst den dag stemte kommunisterne nu, som de skulle, nemlig imod tilfældigheder og imod hastværk.

Og så hr. Tastesen og det store socialdemokrati, uden om hvis vælgere ingen socialistisk udvikling kan finde sted. Ja, det er Aksel Larsen, der har sagt det, og det er nu altså den stærkeste ros, jeg kan give det parti. Hvor står nu socialdemokratiet? Hvad har de bagud, når de vender sig om, hvis de vender sig? Se, i dag kan der jo ikke besluttes noget, så den 25. februar 1976 bliver næppe nogen milepæl for socialdemokratiets Christianiapolitik.

I baggrunden lurer der folk, som jeg ikke har nævnt her i dag, der i uanstændighedens og uomgængelighedens navn venter på, at regeringen skal tolke dagens debat som et tilsagn om at følge Københavnsåbningen, som man kunne kalde den, og overskride den magiske dato 1. april for så at falde over regeringen og socialdemokratiet og sige, at der ligger en vedtagelse, som firkantet påbyder et indgreb, den kan man ikke sætte sig ud over, rigsretten begynder allerede at tone frem i kimingen. De samme mennesker, de samme uanstændige og de samme uomgængelige, ligger og lurer på, at socialdemokratiet og regeringen skal opfylde bulldozerdagsordenen af 10. april, for så er nemlig, med et citat fra „Bevingede ord“,

spalte 251, Fanden løs i Laksegade. Og så kan man i uanstændighedens og uomgængelighedens navn falde over socialdemokraterne og regeringen og sige: Jo vist skulle der ryddes, men da ikke på den kluntede facon, som resultatet vil blive. Hvis vi havde bestemt, vil man sige, så var der rigtignok ikke blevet den forfærdelige ballade, som denne uansvarlige regering nu har skabt.

Om SFs løsningsforslag kan der ikke herseklarhed. Vi betragter Christiania som et tegn på åndelig rigdom. Kun åndeligt fattige kan geråde i den paniske angst, som tilfældet er, for den berigelse af debatten og det kulturelle niveau, som Christiania på sin særlige provokerende facon har hævet os op på. Vi mener naturligvis, at der fortsat må være plads på kasernearealerne til fristaden, selv om vi lige så naturligt erkender, at arealet er for stort til at anvendes af så forholdsvis få, som der er tale om. Vi har fremsat forslag i Københavns borgerrepræsentation i overensstemmelse hermed.

Københavns kommende overborgmester, hr. Egon Weidekamp, har et kæmpemæssigt flertal bag sig i borgerrepræsentationen, når han til B. T. den 18. februar 1976 siger:

„Hvis christianitterne sætter husene i stand, kan de for min skyld blive boende, så længe folketinget tillader.“

Vi kan ikke herinde længere påstå, at det er kommunen, der har drevet os til bulldozerløsningen på denne sag. Hr. Weidekamp er socialdemokrat. Måtte man lytte til denne mand på regeringsbænkene.

Jeg skal her slutte med en virkelig varmhjertet opfordring til de anstændige og til de omgængelige i de partier, som står bag 10. april-dagsordenen. Det må være fra dem, ministeren får sit nye retsgrundlag, for et sådant må ministeren have.

Socialdemokratiet må ikke lade sig lokke ud i det uføre, som man i øjeblikket forsøger at lokke dem ud i. De må ikke lade de uanstændige og de uomgængelige få en chance for at fortsætte deres undergravningsarbejde her i Danmark.

Formanden:

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Mødet genoptages i dag kl.

[Formanden.]

13, hvor vi begynder med spørgsmål til ministrene.

Mødet udsat kl. 11.53.

Mødet genoptaget kl. 13.

Man gik først til den sidste sag på dagsordenen, der var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Jens Møller* (KrF) til undervisningsministeren:

„Hvad vil ministeren gøre for at hindre, at *Jens Jørgen Thorsens* filmmanuskript til hans Jesusfilm gennem anvendelse i skolernes undervisning påtvinges elever mod disses vilje?“
(Spm. nr. 330).

Skriftlig begrundelse.

Den omtalte bog opfattes af store grupper af befolkningen som klart blasfemisk og dermed i strid med straffelovens blasfemiparagraf. Alligevel har rigsadvokaten indtil nu ikke rejst tiltale mod forfatteren, og det vil af mange blive opfattet som en godkendelse af bogen, hvorfor der tilsyneladende ikke er noget til hinder for, at den vil kunne anvendes i undervisningen og dermed påtvinges elever, der vil føle den som et groft angreb på deres tro. I frihedens navn vil man påtvinge unge mennesker et skrift, der er dem inderligt imod og kan virke forgiftende på deres sind langt ind i fremtiden. Dette kan ikke hindres, hvor skolenævnets flertal godkender bogen, eller hvor den indføres, uden at nævnet bliver opmærksom derpå.

Jens Møller (KrF):

Jens Jørgen Thorsens Jesusfilm opfattes jo af meget store grupper i befolkningen som klart blasfemisk og dermed i strid med straffelovens blasfemiparagraf. Alligevel har rigsadvokaten indtil nu ikke villet rejse tiltale imod forfatteren, og det vil sikkert af mange mennesker blive opfattet som en godkendelse af bogen, hvorfor der tilsyneladende

ikke er noget til hinder for, at den vil kunne anvendes i undervisningen på vore skoler, måske især de højere skoler. Vi har eksempler på, at andre bøger af lignende art, f.eks. „*Kammerat Jesus*“, har været anvendt i skolerne. Man må gøre sig klart, at man derved i frihedens navn påtvinger eleverne at se den slags ting, at læse den slags ting, der må føles som et groft angreb på deres tro.

Det er jo sådan, at der er visse menneskelige områder, inden for poesi, inden for vores sangskat f. eks. og inden for det religiøse, som er meget følsomme over for den slags ting, og hvor billeder eller tekster eller ord kan virke forgiftende ved de indtryk, de giver — indtryk, man ikke med sin vilje kan udelukke, men som vil dukke op i de mest ubelejlige situationer og være med til at ødelægge store oplevelser for én. I frihedens navn vil man altså påtvinge unge mennesker et skrift, der er dem inderligt imod og i virkeligheden kan virke forgiftende på deres sind langt ind i fremtiden.

Man kan så henvise til skolenævnene, men hvis skolenævnets flertal går ind for en sådan bog, eller hvis man ikke lægger mærke til, at den kommer ind, ja, så vil altså et mindretal være værgeløst over for det. Derfor er mit spørgsmål til ministeren, hvad hun vil gøre for at hindre, at sådanne bøger som *Jens Jørgen Thorsens* Jesusfilmmanuskript og specielt da denne kan anvendes i skolen og derved påtvinges eleverne imod deres vilje.

Undervisningsministeren (*Ritt Bjerregaard*):

Som jeg nævnte i mit svar på et lignende spørgsmål fra hr. Halvgaard i spørgetiden for 14 dage siden, er det ifølge skolestyrelseslovens § 27, stk. 6, skolenævnet, der efter indstilling fra lærerrådet godkender, hvilke undervisningsmidler der må benyttes på den pågældende skole. Jeg kan således ikke gribe ind i et skolenævns afgørelse af sådanne spørgsmål.

Jens Møller (KrF):

Jeg siger tak for svaret. Det var jo, som jeg havde ventet, en bekræftelse på min værste frygt; man kan altså intet gøre for at hindre, at elever bliver udsat for sådanne overgreb. Jeg mener, denne sag bør være medvirkende til, at rigsadvokaten nu rejser

[Arbejdsministeren.]

Denne undersøgelse blandt de fuldtidsforsikrede er den senest tilgængelige, da man af ressourcemæssige grunde måtte undlade undersøgelsen i juli 1975. Januarundersøgelsen 1976 er endnu ikke færdigbearbejdet.

Da materialet i oversigten bygger på forholdene blandt de ledige i januar 1975, må det understreges, at ledigheden er anderledes sammensat i dag. F. eks. er ledigheden inden for bygge- og anlægsvirksomhed betydelig lavere i dag, hvilket medfører, at „forskellige andre erhverv“ viser for høj ledighed. Omvendt har ledigheden været stigende inden for dele af fremstillingsvirksomhed.

Man vendte herefter tilbage til dagsordenens punkt 1, der var:

Forhandling om forsvarsministerens redegørelse af 19. februar 1976 [om „Christiania“]. (Redegørelse nr. IV).

Forhandlingen genoptoges.

Poul H. Møller (KrF):

Som det er fremhævet af tidligere ordførere, vil der i denne debat, som det også var tilfældet med forsvarsministerens redegørelse af 19. februar i år, uundgåeligt komme en masse gentagelser fra tidligere debatter, høringer, paneldiskussioner osv. Der er jo brugt en fantastisk masse ord om dette emne, Christiania, efter min og manges mening alt for mange ord. Jeg må gentage, hvad jeg har sagt tidligere, nemlig at der har været tale om en proportionsforvridning af rang. Der er lagt en energi for dagen, som faktisk var en langt bedre sag værdig. Jeg vil derfor her i dag kun nævne nogle enkelte konkrete ting vedrørende Christiania og hele problematikken omkring det.

Må jeg først sige, at vi i kristeligt folkeparti ikke ser bort fra de menneskelige momenter i denne sag. Hvad er årsagen til, at et Christiania kan opstå midt i et velfærdssamfund som vort? Det er værd at bemærke, at Christiania opstod i en tid med fuld beskæftigelse, med rige muligheder, ikke mindst for vor ungdom, til dygtiggørelse, uddannelse, dyrkelse af fritidsinteresser, idræt m. v. Alligevel ønskede nogle af vore medborgere at forlade dette samfund, som har disse goder at byde på. Nu er det klart,

at man ikke kan melde sig ud af det samfund, som man er placeret midt i, men disse christianitter ønskede altså at vende ryggen til dette samfund. Hvorfor? Ja, grundene kan være forskellige og mange, og det kræver nok en dybdepsykologisk boring, som jeg ikke er i stand til at foretage, stedet er heller ikke det rette, men skal jeg for egen regning pege på blot en enkelt ting, må jeg citere Jesu ord om, at mennesket lever ikke af brød alene. De materielle goder kan nu engang ikke alene tilfredsstille et menneske, der foruden legemet også består af sjæl og ånd.

Jeg vil gå tilbage til fristadens grundlæggelse omkring 1971 og konstatere det helt fantastiske, at forsvarsministeriet med den daværende forsvarsminister i spidsen bogstavelig talt inviterede denne kreds af borgere, der ville flygte fra samfundet, til åbent hus på Bådsmandsstrædes kaserne. Et areal på ca. 16 ha, skønt beliggende og med omkring 60-70 større og mindre bygninger, blev efterladt gabende tomt, og ret hurtigt modtog de første denne storslåede invitation, uden at grundejeren reagerede hverken positivt eller negativt. Flere kom til, og efterhånden blev fristaden Christiania en kendsgerning.

På et tidspunkt måtte der gøres noget fra myndighedernes side, og hvordan slap man så ud af denne kattepine? Såmænd ved at kalde det hele for et socialt eksperiment til stor forundring for befolkningen uden for fristaden, for de medborgere, som jo skulle betale gildet, og som havde bedske erindringer om tidligere lignende forsøg i Projekt Hus og Projekt Fabrik her i København. Så lovede man, dvs. den daværende regering, dem, at dette eksperiment kunne fortsætte i endnu 3 år. Efter min mening nærmer en sådan handling, eller mangel på samme, sig det ansvarsløse såvel over for borgerne i fristaden som over for alle os 5 millioner udenfor.

Og hvad med Københavns kommune, som i lige så mange år har vidst, hvornår kasernen skulle rømmes og overtages af kommunen? Først i de senere måneder har man i borgerrepræsentationen udfoldet en vis aktivitet og, hårdt trængt, fået frembragt en dispositionsplan, der kunne være udarbejdet for længe siden. Efter min mening ligger også dette tæt på det ansvarsløse.

[Poul H. Møller.]

Hvad med vore statsmedier radio og tv, som har leget med i charmeoffensiven for Christianias beståen med en fantastisk ensidig propaganda? Hvad med 59 præster, der ikke kunne svinge sig op til bare at virre med hovedet ved frigivelsen af porno, indførelse af fri abort, Jens Jørgen Thorsens Jesusfilm og andet, der vel nok gav rigelig anledning til at høre kirkens røst? De kunne pludselig tale sig varme i Christianias forsvær. Ja, man kunne blive ved med at undre sig over disse fænomener.

Men lad mig slutte med at nævne en af dem, der vel har iagttaget Christiania på nærmeste hold, og som har fulgt dette såkaldte eksperiment fra dets første begyndelse og til dato: politidirektøren i København har til Christianiaudvalget og flere andre fremsendt et hold rapporter, der taler sit meget klare sprog om, hvad Christiania også indeholder: narkomani, alkoholisme, kriminalitet, tyvekoster, efterlyste personer, overtrædelse af straffelov, byggetægt, politivedtægt, brandpolitilov, sundhedsvedtægt, skattelov, beværterlov, toldlov osv. osv. Disse rapporter har pro-christianitterne afvist som det pure opspind, subsidiært draget dem stærkt i tvivl. Jeg tror nok, de fleste lovlydige borgere i vort samfund endnu har mere tillid til deres politi end til de fristadsborgere, der titulerer politiet som banditter, provokatører, terrorister m. m. At mange af borgerne gennem denne fristads totale lovløshed har følt deres retsbevidsthed stærkt krænkede, kan vel heller ikke undre.

Nu skal så dette eksperiment, som jo aldrig blev noget eksperiment, bringes til ophør, og godt det samme. Vi i kristeligt folkeparti er ikke intolerante, og vi forstår så udmærket godt, om nogle medborgere ønsker en anden livsstil, f. eks. kollektivformen, og mange kollektiver er jo også skudt op i de senere år rundt omkring i vort land, men sådanne kollektiver er naturligvis etableret på de pågældendes egen regning og lige så naturligt på fuldt lovlig grund. De mange fortalere for Christiania er jo da så også velkomne til at støtte sådanne eksperimenterende kollektiver, men ingen må forlange eller forvente, at stat eller kommune skal deltage heri for skatteydernes penge.

Kristeligt folkeparti ønsker at fastholde

sin tilslutning til dagsordenen af 10. april 1975, hvorefter Christiania skal rømmes senest med udgangen af marts måned dette år, både af de tidligere nævnte grunde og ikke mindst, fordi der, hver dag Christiania består, vil være en fare for, at endnu flere, ikke mindst børn og unge, kan komme ud i kriminalitet, narkotika, alkoholisme og på mange måder få en fjendtlig indstilling til samfundet, så en motivering for en tilbagevenden til dette samfund bliver vanskeliggjort.

Der har jo været talt om en „blød landing“ med en etapevis afvikling af Christiania i 6 sektioner, men dette ville jo blot resultere i ikke 1, men 6 konfrontationer i Christiania. Det kan vi bestemt ikke gå med til. I overensstemmelse med den vedtagne dagsorden af 10. april 1975 må forsvarsministeren rekvirere en fogedforretning pr. 1. april dette år, selv om dette efter min opfattelse ikke er helt i overensstemmelse med den vedtagne dagsorden om, at rømningen af arealet skulle være tilendebragt med udgangen af marts måned. Skulle denne procedure med fogedforretningen strække sig nogle ekstra uger ud over 1. april og give beboerne en ekstra respit, vil vi ikke sige noget til det, men vi mener, at dette eksperiment nu må bringes til ophør. Lad os få trukket den tand ud nu; den har længe været ormstukken og hul.

Hanne Reintoft (DKP):

Dette at tale så meget om, hvad vores ungdom i den kommende tid kan komme ud i af narkotika, kriminalitet og anden ulykke, virker ikke helt ægte, når man ikke vil være med til at gøre noget ved de virkelige problemer, vores ungdom har, først og fremmest arbejdsløshed og manglende uddannelsstilbud, som jo er den egentlige belastning. Christiania er et symptom, et symptom på et sygt samfund, og det har sin meget store fordel ved at være et massesymptom. Tidligere tiders christiannitter var gemt på landevejene, i herbergerne, på statshospitaler og i slumboliger, men nu er vi tvunget til at tage stilling, og jeg forstår godt dem, der gerne, som vi plejer at gøre meget dygtigt, vil have symptomerne fejlet om bag velfærdssamfundets kulisser; dér plejer de at befinde sig meget fredeligt og isoleret uden at kunne genere nogen andre.

[Hanne Reintøft.]

Der er talt så meget om en holdningsændring til Christiania. Lad os understrege, at det ikke er nødvendigt for os: vi har den holding, vi stadig har haft, og som vi også mener kan stå for en længerevarende analyse. Vi har aldrig stemt for en akut nedlægelse af Christiania. Vi synes, det er forkert, og vi synes heller ikke, det er muligt. Lad mig understrege: Christianiløsningen er ikke vores løsning. Som jeg har sagt før, har vi andre og større visioner om samfundets omsorg for dem, der har svært ved at tilpasse sig. Vi vil endog tillade os at have visioner om et samfund, hvor alle kan tilpasse sig, og hvor ikke tusindvis må give op, fordi livet er blevet for svært og for tungt.

Men når man hører al den moralske forargelse herinde, kan man ikke lade være med at føle sig meget ubehageligt til mode. Man snakker om folk, der melder sig ud, som ikke vil arbejde. Vi taler jo aldrig nogen sinde herinde om arbejdslivets utålelige og ofte nedværdigende former. Når vi taler om, at de afviser vores sociale tilbud, kan vi jo ikke gennemtvinge en rimelig debat om, hvor forringede disse sociale tilbud efterhånden er. Vi kan ikke gennemføre en kritisk analyse af, hvorfor de ikke slår til. Når vores ungdom er i vanskeligheder, tager vi deres børnetilskud og beskærer deres uddannelsesmuligheder i stedet for også her at gennemføre en debat om, hvordan vi vil yde dem fornuftig assistance og støtte. Når vi så afvises, når man melder sig ud, så er det eneste, vi kan, at finde på at hyle op om nogle elregninger. Selvfølgelig skal elregninger betales — det skal vi såmænd ikke have nogen diskussion om — men det er jo et fuldstændig perifert problem i forhold til det, at denne storby og hele landet får stadig større grupper mennesker, der simpelt hen ikke kan klare det samfund, vi har skabt for dem. De, der har skabt det, sidder bl. a. også her, vi har i hvert fald herinde et meget stort ansvar for det.

Hvis ikke det var tragisk, ville det for så vidt være ubeskrivelig komisk — og sådan tror jeg også nogle folketingsmedlemmer vil gå over i historien — at man virkelig tror, man kan løse et samfunds sygdomssymptomer ved at stå herinde og vedtage en folketingsbeslutning. Det er jo fuldstændig latterligt, og man kan jo også i disse dage se, at

der faktisk ikke er nogen korrespondance mellem beslutning og det, der virkelig skal ske, fordi det, der skal ske, er faktisk en umulig ting. Så klammer man sig til nogle vedtagelser fra en talerstol, hvor man tror man har en magt, men hvor man, hvis ikke man vil ændre kurs, slet ikke har mulighed for virkelig at gribe ind og gøre noget ved tingene. Kan man ikke klare sig med sin beslutning, truer man med vold. Nogle medlemmer — som hr. Voigt — truer jo oven i købet med meget alvorlig vold. Noget af den truede vold er selvfølgelig officiel vold, men det gør for så vidt ikke summen af den samlede voldelige indsats i samfundet mindre.

Jeg har godt lagt mærke til, at det irriterer disse konfrontationsforkæmpere så utroligt, at mange socialarbejdere og specialister på hver sit felt går ind for Christiania. Jeg har heller ikke den store tillid til det politiske eksperiment; i hele arbejderbevægelsens historie har vi haft så mange af den slags eksperimenter med små lukkede enklaver, der ikke ændrede samfundet. Hvis man vil ændre sit samfund, må man ud og arbejde i det, ud at leve i det, ud at kæmpe i det. Det må man i verdensmålestok i Chile og Vietnam og mange andre steder, og det må vi også her i Danmark. Men jeg forstår godt socialarbejderne og eksperterne, og man bliver nødt til at lytte til dem, for de ved nemlig, som jeg og andre herinde også ved, at der ikke er andre reelle alternativer: at vores børneforsorg, at vores kriminalforsorg — hvis man kan bruge så flot et udtryk om det, der foregår dér — har spillet fallit. De ved, vi har sparet os til ødelæggelse i vores narkotikabekæmpelse, at vores psykiatri ikke kan stille noget op, og så klammer man sig i en praktisk hverdag til, at Christiania dog er et sted, hvor problemerne kan eksistere, om ikke løses. Det er ikke nogen god problemløsning — den er i hvert fald diskutabel — men for dem, der står med de unge mennesker, der ikke kan klare sig i hverdagen, er det en løsning, som de er nødt til at bruge, fordi vi ikke har sørget for andre løsninger.

I vor dagsorden i april 1975 foreslog vi i modsætning til denne konfrontation virkelig pædagogiske, sociale og økonomiske initiativer til løsning af problemerne.

Jeg vil gerne understrege, at trods givne løfter fra Københavns kommune og for-

[Hanne Reintoft.]

svarsministeren synes jeg ikke, vi har set disse sociale tilbud. De tilbud, Københavns kommune er kommet med om boliger i saneringskvarterer, i husvildebarakker og på kvindehjem, kan jeg ikke opfatte som reelle tilbud. For flere grupper vedkommende var der slet ikke noget tilbud: det gjaldt f. eks. de unge grønlandere. Vi må afvise disse planer, og dér må vi i fuld overensstemmelse med christianitterne sige, at det er netop sådan, mennesker ikke skal leve, og de har vores fulde støtte i at protestere imod de vilkår, man byder dem på den led.

Jeg forstår godt, at Københavns kommune vil forhale en konfrontation, for man kan ikke leve op til denne folketingsbeslutning, den har ingen reel værdi, den passer ikke til tilværelsen, til livet. Det er i øvrigt en meget farlig ting i politisk liv.

Befolkningen viser jo også tydeligere og tydeligere ved sin holdning, at man ikke accepterer de foreslåede indgreb. Jeg er sikker på, at fremskridtspartiet virkelig har troet, at der var popularitet og vælgere i bare at have en negativ holdning til Christiania. Jeg synes, det er meget, meget beroligende, at stemningen i den danske befolkning ikke er sådan, at bare man truer med vold og med at udlette menneskers levevilkår, synes hele den danske befolkning, det er godt.

Det, jeg måske frygter, er, at alle — også dem, der bor på Christiania — ikke kan overskue konsekvenserne ved at acceptere det, ved at løse vore menneskelige og sociale problemer på den led, men det er en lidt mere nuanceret holdning, som det åbenbart desværre ikke er muligt at diskutere herinde.

Lad mig understrege til sidst: vi ønsker ikke denne nye form for slag på Fælleden den 1. april. Vi tror, at ingen i samfundet er tjent med dette, vi mener ikke, det er nogen løsning for Christianias beboere, der kan bruges. Vi vil gerne se disse løsninger, vi vil gerne tage hele den samfundsmæssige debat op, men der må være løsninger på bordet, for at vi skal medvirke til at finde bedre veje end dem, man efter vor mening har fundet på Christiania.

Erhard Jakobsen (CD):

Det er forståeligt, hvis forsvarsministeren har lyttet til denne debat med betydelig interesse. Jeg er sikker på, at forsvarsmini-

steren med tilfredshed har fastslået, at på nuværende tidspunkt er denne sag afgjort, efter de talere, der har været: uanset hvilke forslag der i fremtiden måtte komme fra hvilke partier om at lave om på beslutningen i den dagsorden, folketinget vedtog, kan det ikke lade sig gøre. Jeg står her naturligvis for at lægge centrum-demokraternes 4 stemmer til de stemmer, der allerede er afgivet for, at man bliver stående på den beslutning, der tidligere er truffet; der er altså ingen mulighed for at ændre ved den.

Så vil jeg gene tale om noget, som jeg mener vedrører sagen mere end noget andet, men som der næsten ikke er talt om, og det er Bådsmandsstrædes kaserne. Det er det, sagen drejer sig om, men det er der næsten ingen der har talt om. Der er ellers god grund til at tale om, at staten har Bådsmandsstrædes kaserne, som henligger med magasinbygninger og lagerlokaler osv., som borgmesteren redegjorde for i radioen forleden dag. Det svarer ganske til 10.000 husejere landet over, der på et eller andet tidspunkt har ligget med noget eller har opført noget og har fået strenge påbud om at sørge for, at det forsvandt inden en måned. De pågældende husejere har aldrig nogen sinde fået udsættelse: det har været bål og brand og væk med den garage og ned med det dér. Jeg skammer mig over — ikke ministeren, for det er der bestemt ingen grund til, men ministerens beretning — at se, hvordan der står: Københavns kommune henstillede, Københavns kommune forlangte, Københavns kommune pålagde, Københavns kommune gjorde, uden at der skete noget som helst. Hvilken anden kommune i landet ville nogen sinde tillade en privatmand at sidde henstillinger overhørig, som det her er sket? Det er ikke ministerens ansvar, det er lige så meget folketingets ansvar, det er også mit ansvar. Nu må det høre op, det må stå helt klart, at man ikke i den grad kan gøre forskel på borgere her i landet, at det, en privatmand aldrig ville få lov til, har man her i 3 år tilladt: at mennesker har fået lov til at være i noget, de selv er trængt ind på, bo i noget, der aldeles ikke er bestemt til beboelse, og som myndighederne ifølge alle bygningsvedtægter skal forhindre bebos. Det har været situationen, siden den ulovlige beboelse begyndte og fænomenet Christiania indtrådte.

[Erhard Jakobsen.]

Jeg må som kommunalmand sige, at hvis jeg havde været borgmester i København, ville jeg have sagt: hvad er det for en måde, vi er blevet behandlet på, dette er jo simpelt hen utilladeligt. Og bedre skal det jo så ikke blive af, at medlemmer i dette ting for ramme alvor kan stå og sige: nu synes vi sandelig, Københavns kommune skulle gøre. . . Ja men sig mig engang: ved man da ikke, at der er noget, der hedder kommunalt selvstyre? Christiania-fænomenet, det har Christianiabeboerne selv understreget gang på gang, er et storbyfænomen. Ministeren har tilbudt, og andre har tilbudt dem at flytte andre steder hen, og så har de sagt: det kan vi ikke, det er et storbyfænomen. Ja men hvor hører storbyfænomenets løsning hen? Naturligvis under storbyens valgte ledelse, nemlig Københavns kommune, eventuelt omegnskommunerne; det kan da aldrig blive folketinget. Jeg advarede sidst imod den tendens, da vi herinde minsandten begyndte at diskutere anbringelsen af et plejehjem i et kolonihaveareal. Det kan vi selvfølgelig godt stå og diskutere for sjov, men det er da Københavns kommunes myndigheder, der bestemmer, om de vil give lov til, at der bygges plejehjem på et kolonihaveareal. Det er da ikke folketinget, der skal sidde og blande sig i, hvad lovligt valgte kommunale myndigheder disponerer over inden for lovens rammer. Her har de kommunale myndigheder gang på gang forlangt, at disse bygninger kom væk, fordi de blev beboet ulovligt. Vi har ikke rettet os efter det. Det er på højeste tid, at vi gør det.

Som det sidste og ikke mindst vigtige i det: folketingets anseelse. Er det ikke snart på tide, at vi viser, at galluptal ikke er noget, der får dette tings medlemmer til at galopere i den ene eller den anden retning. Navnlig i denne forbindelse er det fuldkommen uden interesse, for enhver kan gennemse det fupnummer, der er blevet lavet af danske massemedier. Først har man sat en hel hærskare af venstrefløjsskribenter i gang med at skrive i aviserne. Derefter har man sat de samme folk i Danmarks radio til at køre en kampagne, der er enestående i sin ensidighed for et bestemt synspunkt. Danmarks radios udsendelser har været 1 mod 7, 1 mod 25, 1 mod 30. Det var den måde, man propagerede for Christi-

ania på. Og så lavede man alle tiders mest lumpne og tarvelige folkekomedie med det største fupnummer, der vel nogen sinde er præsteret i tv med en familie, der tilsyneladende pludselig kunne vænne sig til lugten — den må selv en ged jo vænne sig til — og minsandten om ikke alt det dér virkede: pressen kunne fastslå, at folk havde ændret mening.

Må jeg slutte dette lille behjertede indlæg med at citere grundloven. Der er en paragraf i grundloven, som gang på gang er blevet misbrugt. Den bliver misbrugt over for os, fordi man siger: I gør forkert, I skal stemme efter jeres overbevisning. Det står der ikke, der står alene en advarsel, en advarsel imod at lade sig påvirke ved forskrifter fra vælgerne. De dårligste forskrifter, man kan gå efter, er dem, der ligger i Gallup. Jeg må indstændigt advare noget folketingsmedlem om at lade sig påvirke af, at Gallup synes at vise, at der er nogle, der har fået Christiania galt i halsen.

Steen Folke (VS):

Forsvarsminister Orla Møllers redegørelse om Christiania i folketinget den 19. februar d. å. indeholdt ikke noget nyt, bortset fra at den tydeligvis lagde op til det, man nu omtaler som en såkaldt blød landing. Ganske vist sagde forsvarsministeren, at hvis der ikke inden den 1. april skete andet, måtte han effektuere folketingets beslutning af 10. april 1975 om at rydde Christiania. Men det er blevet klart i dag, at socialdemokraterne lægger op til en blød landing i en eller anden form.

Sandsynligvis vil denne bløde landing komme til at bestå i en udskydelse af problemet i et halvt år. Magthaverne tør simpelt hen ikke tage en konfrontation med christianitterne, som der er lagt op til den 1. april. Ikke fordi de specielt er bange for christianitterne: med en massiv indsats af politi, bulldozere og andre demokratiske redskaber skulle staten nok kunne vinde slaget om Christiania, men „Orla Møller & Co.“ er simpelt hen bange for befolkningens reaktion.

Sagen er jo, at den massive hetz imod Christiania har givet bagslag: de sidste måneder er flere og flere blevet reelt informeret om Christiania. Det har simpelt hen medført et holdningsmæssigt lavineskred. Hetzen

[Steen Folke.]

blev til en boomerang, da det borgerlige skræmmebillede efterhånden blev erstattet af flere og flere brudstykker af den nok så nuancerede virkelighed. Det har nu ført til anklager fra hr. Erhard Jakobsen og lige-sindede mod Danmarks radio om at komme med alt for positive udsendelser om denne sag. Det er typisk, at når virkeligheden begynder at få adgang til massemedierne, kommer de reaktionære hetzmagere frem og skal censurere disse massemedier. Sagen er jo, at en gennemført hetz af den karakter, man har haft om Christiania, ikke kan få resultat, hvis befolkningen bliver reelt oplyst om forholdene, sådan som de er.

I debatten om Christiania trives mange myter, både negative og positive. De negative myter er blevet brugt som skræmmebillede i hetzen mod Christiania og til at fastholde omvendt et positivt billede af det borgerlige samfund, og de positive myter er opstået i en drøm om en mere menneske-værdig tilværelse, en mindre fremmedgjort tilværelse, en drøm, som man ønsker realiseret i Christiania.

Men Christiania er ikke en drøm, Christiania er virkelighed. Christiania kan ikke løsrives fra det kapitalistiske samfund, som er baggrunden for dets opståen. Derfor har Christiania mange af de samme problemer at slås med, som resten af samfundet har, men erfaringen viser, at en del af disse problemer løser christianitterne nok så godt, som man magter ad traditionel vej, selv om midlerne er beskedne. De sociale problemer afhjælpes både ved direkte og ved indirekte hjælp. Direkte, dels ved at opsøge problemerne og tilbyde en eller anden form for hjælp, f. eks. istandsættelse af bolig, oprettelse af arbejdspladser osv., dels ved at åbne behandlingssteder, der er brug for her og nu til at løse akutte problemer, f. eks. socialrådgivning, medicinhjælp, undervisning i dansk for udlændinge, retshjælp osv. Indirekte ved at acceptere dem, der er bukket under andre steder i samfundet, ved at stille krav til dem, ved at få dem med i ansvaret om medbestemmelsen for fælles projekter som f. eks. badehuset, børnehuset, renovationsordningen, og dermed give dem selvrespekt igen.

I Christianias produktion kan al arbejdskraft bruges. Ingen er for langsom, ingen er

for gammel eller for ung til at deltage. De, der før var umyndiggjort, mærker, at de kan bruges til nyttigt arbejde. De kan deltage på egne betingelser og yde efter evne. Ingen spørger om baggrund, om eksamen, om papirer. Alle har nogle kvaliteter; kan du, eller vil du lære at holde en høvl, lave en plakat, spille teater eller køre affald, så er det fint. Det, at hjælpen videregives i et overskueligt fællesskab, gør, at hjælperen og den, der bliver hjulpet, kender hinanden fra andre sammenhænge og ikke hænger hinanden op på bestemte roller på den måde, som det foregår i de sædvanlige institutioner i samfundet.

Jeg mener, man kan drage nytte af de erfaringer, der er gjort på Christiania, også de erfaringer, der er gjort med en anden form for ledelse, en mere direkte og mere demokratisk beslutningsproces, sådan som den er indrettet på Christiania. Jeg mener, man kan drage erfaringer fra de arbejdspladser, der er oprettet derude, selv om de, fordi de er oprettet under meget specielle forhold, naturligvis ikke lader sig overføre til samfundet i øvrigt. Jeg mener, man kan drage erfaringer fra de forskellige boligformer på Christiania, både hvad angår de fysiske rammer for dem, og den måde, hvorpå de behøves i forskellige grader af kollektivitet.

Der har været ført økonomiske argumenter i marken omkring Christiania. Det er ikke de afgørende for VS. Nogle har sågar opstillet sådan en slags cost-benefit-analyser og påpeget, at Christiania er en meget billig måde at løse nogle problemer på i dette samfund. Vi mener, at det ser ud til at være en billig løsning, men det er ikke afgørende for os. Det afgørende er, at det ser ud til at være en forholdsvis rimelig løsning på visse problemer, en løsning, der er langt bedre end de løsninger, som tilbydes i samfundets forskellige institutioner, som umyndiggør dem, der kommer ind i dem og sjældent er i stand til at løse problemerne.

Men det er typisk, at selv for de partier, der plejer at være så optaget af økonomien og er rede til at spare og skære ned på hvad som helst, der har socialt eller uddannelsesmæssigt sigte, betyder de økonomiske argumenter nu pludselig ikke noget i denne sammenhæng. Det er helt klart, at for visse af de borgerlige partier er det her blevet en politisk mærkesag, en mærkesag i politisk

[Steen Folke.]

forfølgelse af anderledes tænkende og folk, der lever anderledes her i samfundet.

Christiania er blevet en varm kartoffel, som er spillet frem og tilbage mellem staten og kommunen i disse mange manøvrer, vi har været vidne til i den sidste tid. Staten indtager jo også en interessant og problematisk dobbeltrolle som dels grundejer, dels byplanmyndighed for området.

Københavns kommune har haft forskellige planer med Christiania, og det er jo klart, at kommunen først og fremmest har ønsket at få bygget nogle velhaverlejligheder på området, sådan at man kunne få sig nogle hårdt tiltrængte skatteydermidler i stedet for at have dem boende, som bor dér for øjeblikket.

Det er klart, at det ud fra VS' synspunkt er en ganske uacceptabel løsning af problemerne på Christiania. Nu er disse projekter jo efterhånden blevet reduceret noget, og kommunen har også sandt at sige løbet sig nogle staver i livet undervejs i forsøget på at gennemføre det, man var ude på. Jeg tænker bl. a. på de vanskeligheder, man havde med at få nedrevet — det var vist 18 bygninger, man ville. Man henviste til byggelovens, jeg tror §§ 61 og 62, men det kom frem, bl. a. rejst af VS' repræsentant i borgerrepræsentationen, Peter Boas Jensen, at der ikke var hjemmel i disse paragraffer til at nedrive de bygninger, der var tale om, og sagen endte foreløbig med, at boligministeriet måtte gribe ind og sige, at den gik nok ikke på et tidspunkt, hvor vist i øvrigt justits- og forsvarsministeren havde rejst en fogedsag. Man har altså foreløbig ligesom måttet gå lidt på retræte i den sag. Nu gør man et nyt forsøg, men det er tvivlsomt, hvad der kommer ud af det.

Det er klart — og det er kommet frem i de planer, der har ligget fra kommunens side — at man dér har været rede til at overtræde forskellige bestemmelser i lovgivningen. Man har gerne villet bygge inden for en afstand af 50 m fra voldgraven, hvilke ikke uden videre i hvert fald lader sig gøre. Man har i det hele taget villet gøre meget for at få en løsning igennem, som kommunen var interesseret i.

Når man snakker om den side af sagen, om Christianias fremtidige anvendelse, mener jeg også, det er vigtigt at erindre om,

at det har været en helt klar forudsætning i tidligere debatter om Christianias fremtid, at der skulle etableres en idékonkurrence om områdets fremtid. En sådan idékonkurrence er aldrig blevet til noget. Der er lavet en akademirådskonkurrence på mere privat initiativ, men det har sådan set ikke noget at gøre med den idékonkurrence, som hele tiden har eksisteret som en forudsætning for løsningen af problemet med anvendelsen af Christianiaområdet på længere sigt, og der er stadig ikke mig bekendt taget noget skridt til at få en sådan idékonkurrence udskrevet.

Christianitterne har jo selv lagt vægt på, at de anså Christiania som et område, der var velegnet som et rekreativt fællesområde for hele Christianshavn. Der er jo ikke tale om, at de har hævdet, at de skulle have det helt for sig selv, disse 500, 600 eller 700 mennesker, eller hvor mange der nu er tale om. De har i høj grad været bevidste over for nødvendigheden af at etablere en form for anvendelse af Christiania, som kom langt flere mennesker til gode.

I VS mener vi, det er helt afgørende, at man finder en løsning, der faktisk omdanner eller bevarer, kan man sige, men udbygger Christiania som et rekreativt fællesområde for hele bydelen. Der er i meget høj grad brug for dette i et område, der er stærkt overbygget, hvor faciliteterne og de rekreative områder er uhyre begrænsede.

VS går med andre ord, for at konkludere, ind for, at Christiania får lov til at fortsætte. Ikke fordi vi tror, det er et smørhul, hvor lykosaligheden råder: der er megen elendighed i Christiania, som hovedsagelig bliver befolket af, hvad man plejer at kalde sociale tabere; men i Christiania ser det ud til at de har det langt bedre, end de ville have det noget andet sted i samfundet. Samfundets institutioner giver dem som regel kun følelsen af den totale umyndiggørelse. I Christiania giver eksistensbetingelserne og samvænsformerne både selvspekt og engagement.

Christiania er opstået som følge af det borgerlige samfunds egne mekanismer: elendigt og menneskeødelæggende boligbyggeri, en nedværdiggende og umyndiggørende socialpolitik, et skolesystem, der for at forsvare sig selv gør flere og flere til afvigere, ungdomsarbejdsløshed, nedslidning og invalide-

[Steen Folke.]

ring, der gør flere og flere overflødige. Det er baggrunden for Christiania, og det er det, der skaber behovet for Christiania. Christiania er med andre ord et symptom på problemerne i det kapitalistiske samfund, ikke mindst i et krisepreget kapitalistisk samfund, som vi oplever det for øjeblikket, og man løser nu engang ikke disse problemer ved at prøve at udradere symptomet og udradere Christiania.

Under den hysteriske, hvis jeg må tillade mig at karakterisere den sådan, Christiania-debat i april sidste år kunne VS ikke stemme for nogen af de utallige dagsordener, der blev fremsat, heller ikke den dagsorden, som DKP fremsatte, og som jo indebar en afvikling af Christiania snarest muligt efter 1. april 1976. VS mener, at Christiania skal have lov at fortsætte, ikke blot til 1. oktober, men i en årrække.

Christianiternes seje kamp og den voksende forståelse, den har mødt i befolkningen, giver grund til en vis optimisme. Samtidig demonstrerer sagens hidtidige forløb, hvordan et solidt udenomsparlamentarisk arbejde kan ryste et massivt, reaktionært folketingsflertal.

Den bløde løsning, der nu lægges op til, er altså en foreløbig sejr for christianitterne, men det er også en farlig løsning, og jeg mener, det er vigtigt for christianitterne selv og dem, der støtter Christiania, at besinde sig nøje på, hvad der ligger i denne løsning. Der er ingen tvivl om, at det, som de, der nu lægger op til den bløde løsning, i virkeligheden ønsker, er at undgå den konfrontation, som magthaverne ikke kan bære, og i stedet for forsøge at gennemføre nøjagtig den samme afvikling lidt mere gradvis, lidt mere gelinde; det er der grund til at være på vagt over for.

Gert Petersen (SF):

Jeg vil godt have lov til uden for ordførrækken at sige et par, forekommer det mig, principielle ting om hele denne debat.

Jeg hørte for nogen tid siden hr. Erhard Jakobsen sige, at han syntes, man havde beskæftiget sig uforholdsmæssigt alt for meget med Christianiaspørgsmålet, og jeg må sige, at jeg for en gangs skyld var enig med hr. Erhard Jakobsen.

Men hvorfor er det gået sådan? Jeg hu-

sker valgmoder rundt omkring i det fynske land, hvor jeg færdes, tilbage i december 1973, hvor der fra forsamlingen blev stillet spørgsmål om, hvornår vi ville fjerne denne skamplet på civilisationen, som hed Christiania. Det var stort set fra folk, der samtidig udtrykte megen begejstring for hr. Erhard Jakobsen, for hr. Glistrup osv., som stillede de spørgsmål.

Jeg svarede tilbage, at jeg bedre ville have kunnet forstå det, hvis de havde spurgt om, hvad vi ville gøre med slumkvartererne i København og i andre store danske provinsbyer, hvad vi ville gøre ved brandfælderne på Nørrebro og Vesterbro osv. Det var ikke de spørgsmål, som kom. Det var spørgsmålene om Christiania, og det var fra, om jeg så må sige, den højre side i Danmark, at man stillede spørgsmålet. Man var mere optaget af de 700 mennesker, som har overtaget et område, som staten havde forladt og ladet ligge øde, end man var optaget af de tragiske vilkår, hvorunder titusinder af mennesker bor i København og i andre store danske byer, tragiske vilkår, som har givet sig udslag både tidligere og senere i ødelæggende brande, hvis lige man ikke har oplevet på Christiania. Derfor synes jeg nok, at når Christiania er kommet til at spille en sådan rolle i debatten, er det i og for sig ikke rimeligt, for dette land har i sandhed større problemer. Men det skyldes unægtelig dem, der sidder til højre i denne sal, og den propaganda, de har ført, at mange af disse større problemer er gledet i baggrunden, negligeres i forhold til spørgsmålet omkring Christiania.

Når man diskuterede med folk, var det store problem i forbindelse med Christiania, som de gang på gang vendte tilbage til, og som hr. Glistrup, hr. Erhard Jakobsen og andre, fra tid til anden hr. Stetter, har fortalt mig om, spørgsmålet om de 900.000 kr., som christianitterne skylder, ca. 1.200-1.300 kr. pr. indbygger derude på Christiania. Der er langt, langt større beløb i dette samfund, som på den ene eller den anden måde undrages samfundet af enkeltpersoner. Vi har lige oplevet en boligspekulant, som blev idømt en bøde på 144.000 kr., hvor anklageren havde forlangt ½ mill. kr. i bøde, og hvor lejerne nu presser på for at få den dom appelleret. Alligevel er man så optaget af disse 900.000 kr., samtidig med at man

[Gert Petersen.]

meget vel ved, at hvis der gennemføres en planlagt rømning, vil dette område komme til at koste samfundet 6-7 mill. kr. om året i den kommende 5-årige periode.

Det, som slår mig mest, er, at der er nogen, som tror, at vi skal bygge et samfund på lov og orden således fortolket, at menneskene skal lægges i spændetroje, at man skal spærres inde i hvert sit lille rum i bikuben, at der ikke skal være plads til menneskelige eksperimenter og udfoldelse på en måde, som ikke lige passer ind i det, som vi går og tænker os i vores daglige forestillingsverden. Jeg er også tilhænger af lov og orden, men af en sådan lov og orden, at der kan være plads også for et Christiania, selv om det skal koste lidt, at der kan være plads også for utraditionel menneskelig udfoldelse. Det er to frihedsbegreber, som her ramler sammen.

Jeg skal ikke afgøre, hvor det danske folks flertal står i denne sag; jeg ved godt, at også i dele af befolkningen, som jeg repræsenterer, er christianitterne for så vidt upopulære, men jeg er alligevel tilfreds med at stå på den side, jeg gør, når det drejer sig om dette sammenstød mellem to lov og orden-principper: ét baseret på spændetrojen og ét baseret egentlig på det, som det parti, der kalder sig Danmarks liberale parti, i sin tid, i Grundtvigs tid, i forrige århundrede gik til kamp på.

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg ville kunne spare folketingets tid, hvis hr. Gert Petersen ville diskutere med mig de ting, jeg siger her i salen, i stedet for at diskutere med mig ting, som jeg aldrig har sagt ude omkring i landet. Jeg har aldrig nævnt de 900.000 kr. Jeg har aldrig rejst diskussionen om, hvad der er i vejen med christianitterne; det har jeg ikke interesseret mig en snus for. Jeg har her i dag fremhævet, hvad der er i vejen med ruinerne efter Bådsmadsstrædes kaserne. Det er det problem, jeg har rejst, og det er det, jeg har rejst rundt omkring i landet.

Men all right, når hr. Gert Petersen selv på christianitternes vegne lægger ud, så lad mig give svaret. Hvordan er befolkningen blevet oprørt? Det er den blevet, når christi-

anittergruppen Solvognen besætter Radiohuset iklædt NATO-uniformer, det er den blevet, når christianitterne som julemænd besætter et stormagasin og begynder at dele bøger ud for at bevise svagheden ved det privatkapitalistiske system osv. Det er christianitterne selv, der har søgt at forarge og vise, hvordan dette rådne kapitalistiske samfund ikke duede. Derved har man pådraget sig mange menneskers had osv., ikke mit, jeg elsker at have nogle, der viser nøjagtig, hvor de står, så er det meget nemmere for mig at påpege, hvor tåbeligt det ville være, hvis man overlod til sådan nogle kanutter at have med statens og kommunernes anliggender at gøre.

Men all right, det er jo spild af krudt alt sammen. Om lidt vil forsvarsministeren kunne konstatere, at et stort flertal i dette folketing har afvist ministerens forespørgsel om, hvorvidt der ville være flertal for i dette ting at følge den mildere linje, som Københavns kommune har givet mulighed for, så hvorfor så alle disse ord?

Bertel Haarder (V):

Mange har spurgt og med god grund, hvorfor politikere og christianitter dog ikke kunne blive enige om at indgå et lovligt lejemål med garanterede betalingsfrister, opsigelsesvarsler osv., sådan som man vistnok har kendt det fra andre bygninger, der midlertidigt står tomme før nedrivning eller restaurering. Man kunne have tænkt sig, at Christianias mange velhavende venner og foreningen Støt Christiania havde tilbudt at indgå i et sådant lovligt og gensidig forpligtende lejemål. Det karakteristiske er bare, at det er der ingen som helst på Christiania, som overhovedet har villet høre tale om. Per Løvetand og andre har tværtimod erklæret, at de ikke ville forhandle om noget sådant, og at de ikke ville forhandle om noget som helst. Og alle de mange skrivende og talende venner af Christiania, hvad har de gjort andet end netop at skrive og tale? Intet konstruktivt oplæg, som kunne få nogen herinde til at ændre deres beslutning.

Jeg tror, eftertiden vil sige om dem, at de talte og skrev, men de ville ikke røre en finger til handling, og derfor synes heller ikke jeg, at der har været nogen som helst anledning til, at folketinget og herunder jeg selv kunne ændre beslutningen fra i fjor.

Forsvarsministeren (Orla Møller):

Jeg har ikke så forfærdelig mange bemærkninger til ordførernes taler. Jeg vil dog gerne indlede med at sige, at jeg synes, det har været både gavnligt og nyttigt at have denne debat, og at den har fundet sted i en form, der er særdeles værdig for folketinget, uden at vi har været ude i de fanatiske, følelsesladede diskussioner, som meget ofte har fundet sted i forbindelse med Christiania.

Jeg vil gerne have lov til at gemme et par af hr. Kjeld Olesens bemærkninger til aller sidst.

I forbindelse med hr. Arne Christiansens indlæg vil jeg understrege det, der blev sagt tydeligt: der er intet ønske om en konfrontation. Jeg tror, det er en tankegang, der går igennem hele folketinget, at vi ikke har noget ønske om en hård konfrontation i Christiania.

Det er muligt, at vi ikke tilstrækkelig tydeligt har fået snakket os frem til en aftale med Christiania, men jeg er nødt til at sige, at forudsætningen for at undgå en konfrontation er jo altså, at man kan tale sammen, og at man kan forhandle sig til rette om den afløsning af området, som nu engang er bestemt af dette folketing. Dette har ikke været gørligt. Da vi mødtes i går, var det et indlæg fra den ene side og et indlæg fra den anden side og ingen samtale.

Hr. Erlendsson spørger, om viljen ikke længere er til stede hos regeringen, og da må jeg gøre opmærksom på, at i den redegørelse, der kom fra regeringen, står det ganske klart, at det er meningen, at Christiania skal afvikles. Derfor er der på det punkt ingen grund til at sætte spørgsmålstegn ved regeringens holdning.

Hr. Erlendsson og jeg har et særligt juridisk spørgsmål, vi diskuterer altid, og det skal vi altså også gøre her i dag. Jeg vil godt ganske enkelt sige, at den beslutning, regeringen traf i 1973, er retligt forpligtende, uanset om der findes et retssubjekt på den ene side eller ej. Det er den situation, der har været afgørende, og derfor er jeg endnu en gang nødt til at understrege, at Christianias beboere har været på området med rette og kan være der indtil den 1. april med rette.

Til fru Grethe Philip vil jeg gerne sige, at det kan godt være, det har været småt med

konkrete oplysninger. Det er nu ikke helt mit indtryk, for i den overvældende debat, der har været i den sidste tid, har det føjet med oplysninger af forskellig slags, men det, der er vanskeligheden, er nok at få disse oplysninger sat tilstrækkelig stærkt i forbindelse med virkeligheden, og da kunne jeg have lyst til at komme med en reel oplysning, som har forbindelse til flere af ordførernes taler her i dag.

Beboelsesområdet, som der altså er tale om for Christiania med henblik på fremtiden, er 6 ha, friarealerne drejer sig om 20 ha. Det er nok værd også at have de to tal inde i hovedet, når man skal se på situationen, som Københavns kommune har at arbejde på.

Til hr. Kurt Brauer vil jeg sige, at hr. Weidekamps bemærkninger i B.T. forleden dag var helt klare. De var udtryk for den opfattelse, at hvis man vil sætte bygningerne i lovlig stand, er der for hans vedkommende intet til hinder for, at christianitterne kan blive boende. Men dette er problemet, vi er nødt til at se i øjnene. Det vil ikke være gørligt med småpenge at sætte bygningerne i stand, så de lovligt kan blive betragtet som beboelsesværdige, og derfor hjælper det heller ikke så forfærdelig meget, når hr. Bertel Haarder begynder at rejse spørgsmålet om et regulært lejemål. Det er teoretisk rigtigt, men i praksis umuligt. Det vil ikke være gørligt hverken for Christianias beboere eller deres tilhængere at rejse de millionbeløb, der skal til for at gøre husene i beboelsesværdig stand.

Dermed er man inde på problematikken omkring, hvad det er, vi står over for i disse sager. Jeg har fået bebrejdelser for, at jeg har holdt mig til det juridiske aspekt af sagen, men det er nu engang sådan, at både over for folketinget og over for Københavns kommune er vi i en situation som regering, hvor vi står over for bestemte krav.

Jeg ville meget gerne have tilsluttet mig nogle af de varme ord, der er kommet både fra fru Hanne Reintoft, fra hr. Kurt Brauer og fra hr. Steen Folke om, at problemerne på det sociale område fordrer midler, fordrer økonomiske midler.

Jeg ville også meget gerne tilslutte mig de tanker, som hr. Kjeld Olesen førte frem om, at sociale eksperimenter bør dette samfund have, men der skal være midler til dem. Det

[Forsvarsministeren.]

har der ikke været muligheder for at få i denne situation, og dermed er vi bragt, synes jeg, samfundsmæssigt i en situation, hvor vi må overveje nogle andre problemer, vi står over for i denne sag.

Derfor vil jeg godt til sidst nævne de to hovedtanker, som hr. Kjeld Olesen drog frem. Regeringen kan ikke disponere efter forgodtbefindende. Der ligger en folketingsbeslutning fra 10. april i fjor. Det er ikke min opgave, som hr. Erhard Jakobsen udtrykte det, at trække konklusioner af debatten i dag og begynde at tælle op, hvad jeg vitterlig heller ikke kan. Vi kan ikke disponere efter forgodtbefindende. Det kan vi ikke alene af hensyn til folketingsbeslutningen, men det kan vi heller ikke af hensyn til de krav, som kommunen med rette kan stille til os.

Derfor fandt jeg det rimeligt, at folketinget fik lejlighed til at gøre sig bekendt med de udtalelser, som Københavns kommune er kommet med med hensyn til kravene, og jeg finder det også rigtigt, uanset hvilke diskussioner der kan komme i folketinget på et senere tidspunkt, at jeg går i nærmere kontakt med Københavns kommune for at få klaret tingene op omkring de udtalelser, der er faldet med hensyn til kommunens ændrede situation over for kravene til staten.

Med disse bemærkninger vil jeg gerne sige tak for en debat, der efter min opfattelse har været positiv og roligt afgørende.

Kjeld Olesen (S):

Jeg tror, alle ordførerne i dag har lyttet med stor opmærksomhed for ligesom at finde ud af, om der foreligger ændrede forhold, om der fra kolleger blandt ordførerne skulle være tegn på en vis optøning af fronter, der tidligere har ligget ret faste. Jeg må indrømme efter denne runde, vi har været igennem, at der vel ikke er grund til den ukuelige optimisme med hensyn til en sådan optøning.

Jeg vil her i anden omgang gøre to bemærkninger. Den ene skal være henvendt til fremskridtspartiet, og den anden bemærkning skal være henvendt til partiet venstre.

Når jeg også tager fremskridtspartiet med, er det måske at gøre for meget ud af dette parti, men jeg synes, at der under indlægget kom bemærkninger fra ordføreren, som fore-

kommer mig at være ret fantastiske, og som derfor, synes jeg, har krav på at få et ord med på vejen.

Jeg lagde mærke til, at hr. Erlendsson citerede en partifælle, et medlem af fremskridtspartiets gruppe, for ved møder rundt omkring i landet at sige følgende — og det er et citat fra fremskridtspartiets indlæg:

„Hvis de mennesker ikke vil flytte sig fra et sted, hvor de ingen ret har til at være, må vi bruge tåregas og panservogne.“

Og der blev føjet til, at det er et sprog, almindelige mennesker forstår. Det, de siger, er det helt selvfølgelige, at ingen i et retssamfund kan sætte sig imod folkets demokratisk valgte lovlige myndigheder. Andet og mere ligger der ikke i hr. Voigts udtalelser, siger ordføreren for fremskridtspartiet.

Jeg synes, det er fantastisk, at vi fra fremskridtspartiet skal høre bemærkninger om befolkningens retsbevidsthed. Nu er hr. Voigt blevet nævnt, og da jeg lever op til det gamle ord om, at man naturligvis tier, mens retten taler, vil jeg koncentrere mig om hr. Voigt og bare konstatere denne hulhed, og jeg vil tillade mig også at kalde det et uhyggeligt hykleri, at hr. Voigt her skal citeres, når man samtidig ved, at den pågældende offentligt ved adskillige lejligheder direkte har opfordret befolkningen til at bryde love, som vi har vedtaget i dette ting.

Og så til venstre. Hvis man går raden rundt af ordførerbemærkninger, hvis man gør op i antal mandater i dette ting, så kommer vi ikke uden om, at det ganske simpelt er partiet venstre, der har nøglen til, at vi kan finde frem til en fornuftig løsning, og jeg vil i mine sidste bemærkninger i denne omgang rette, hvad jeg vil betegne som en appel til partiet venstre. Jeg skal nok lade være med at svinge mig for højt op, når det drejer sig om partiets vitterlig historiske rolle, når det f. eks. drejer sig om de åndehuller, som folkehøjskolebevægelsen blev, og de mange andre initiativer, der er taget af dette parti.

Jeg tror, vi vil gøre hinanden en meget stor tjeneste ved at lade være med at forsøge at overbevise hinanden om, at det udelukkende er pressens skyld, at en befolkning er så dybt engageret i dette spørgsmål. Hvis ikke der var en respons i befolkningen, ville pressen såmænd heller ikke beskæftige sig

[Kjeld Olesen.]

videre med det. Jeg tror, vi skal grave lidt dybere. Jeg tror, vi skal hen til, at når det rammer så dybt, at det i dag for mange står mere som et symbol, end det drejer sig om de ca. 30 tdr. land og det antal bygninger, der er derude, så er det, fordi man ligesom er blevet klar over eksistensen af et behov, som man måske tidligere har haft vanskeligt ved at formulere over for sig selv.

Jeg har lagt mærke til, hvilket falder i udmærket tråd med det, der er de oprindelige principper hos partiet venstre, at man i det nye principprogram lancerer begrebet det nære samfund, og det, jeg har fortolket er meningen med det nære samfund, er i vid udstrækning meget af det, som vi i virkeligheden diskuterer omkring alt dette her. Jeg vil derfor meget mindeligt henstille til venstre, at man med udgangspunkt i den nye situation, der foreligger fra Københavns kommune, med de bemærkninger, forsvarsministeren her er kommet med, ikke medvirker til, at tingene låses fast. Jeg synes, at vi i stedet for skal sige: lad os nu nøjere vurdere det hele igennem i kommende møder i Christianiaudvalget. Lad os finde en løsning i fællesskab, der ikke yderligere spaltrer denne befolkning op. Det er faktisk det modsatte, vi har behov for.

Erlendsson (FP):

Vi har hørt fra forsvarsministeren, at viljen er til stede, og jeg tror, det er meget vigtigt, at det blev sagt. Viljen er til stede til at opfylde folketingets beslutning af 10. april sidste år. Jeg tror, der er mange, der vil være glade og trygge ved at høre denne udtalelse. Der har nemlig gået mange rygter om, at den socialdemokratiske regering — eller den socialdemokratiske gruppe i hvert fald — har været splittet på spørgsmålet, men der er altså enighed inden for den socialdemokratiske gruppe om, at folketingets beslutning skal stå ved magt. Det må glæde alle. .

Jeg citerede en partifælle, sagde hr. Kjeld Olesen, og han syntes overrasket over at blive konfronteret med denne udtalelse. Jeg er ganske sikker på, at det var hykleri fra hr. Kjeld Olesens side. Han har ganske utvivlsomt kendt den udtalelse i forvejen.

Det var for at tage brodden af den, at jeg trak den frem her i min ordførertale, netop for at sige, at dette er en folkelig måde at sige noget stærkt på, at sige noget tydeligt på, så ingen kan misforstå det. Vi har jo hørt mange gange fra hr. Voigts side som et forsvar netop for, at han bruger et folkeligt sprog, at befolkningen er træt af at høre politikerchristiansborgsk.

Det, som vi står bag ved i fremskridtspartiets gruppe, som vi alle er enige om, som hr. Voigt også er enig med os andre om, er, at besættelsen derude skal høre op, og at afviklingen skal ske på en rolig og værdig måde. Det håber vi alle.

Så vil jeg endelig sige, at det er hr. Kjeld Olesen, som har bragt ordet hykleri ind i denne debat. Det har tidligere ikke været et tilladeligt udtryk, det har ikke tidligere været tilladeligt at stemple en anden folketingskollega med et sådant udtryk, vi har haft det sådan, at man har kunnet tillægge også en modstander gode motiver, men det er ikke moderne mere. Socialdemokratiet kan imidlertid ikke tage patent på den folkelige retsbevidsthed. Den trives lige så vel i fremskridtspartiets gruppe, som jeg er sikker på at den gør i den socialdemokratiske gruppe.

Endelig vil jeg sige til forsvarsministeren, som omtalte vores lille diskussion om det teknisk-juridiske, at ministeren ikke har ret, når han siger, at han har henvist til en aftale. I hans redegørelse står der udtrykkeligt, at det retlige grundlag for den nuværende benyttelse af området hviler på en foreløbig aftale, som blev indgået mellem beboerne og forsvarsministeriet den 31. maj 1972, og jeg har peget på, at retlig gyldighed kan en aftale ikke have mellem 2 parter, når den ene part mangler retssubjektivitet, altså ikke er nogen juridisk person. Det er det, som kammeradvokaten procederer på i sin afvisningspåstand i den sag, som professor, dr. jur. Ole Krarup har anlagt over for forsvarsministeren ved østre landsret. Når det er tilfældet, så synes jeg godt, at forsvarsministeren her kunne strække sig til at indrømme, at det er mig, der har ret i den sag, men det er en detalje, en lille spøg, vi har med hinanden, kan jeg forstå på ministeren, og jeg vil gerne — det bliver jeg vel nødt til — lade ham få det sidste ord.

Arne Christiansen (V):

Jeg kan tilslutte mig ministerens ord om, at denne debat har haft et værdigt forløb, og jeg havde egentlig ikke planer om at gå på talerstolen i anden omgang, hvis ikke socialdemokratiets ordfører havde rettet denne appel til venstre. Jeg har med vilje i mit første indlæg undladt mange af de ting, der er fløjet igennem luften i den senere tid i Christianiadebatten, og ønsker heller ikke at bringe dem ind i diskussionen her i dag. Jeg har holdt mig til de grundprincipper, som har været med til at krænke befolkningens retsbevidsthed, og det har jeg belyst i mit første indlæg. Når socialdemokratiet nu — og det blev jo sagt temmelig tydeligt — beder om yderligere tid til at forhandle, så kan jeg ikke lade være med at gøre opmærksom på, at den socialdemokratiske regering — ikke den nuværende, men den tidligere — i sin tid gav 3 år, hvor der var lejlighed til at eksperimentere. Vi har ikke accepteret begrebet, men der har været lejlighed til at eksperimentere. Der har siden den 10. april sidste år været lejlighed til at forhandle, og vi har haft utallige møder og samråd og deputationsmodtagelser i Christianiaudvalget. Vi har ministerens ord for, at der ikke kan forhandles, at man faktisk udveksler noter, når man mødes med repræsentanter for Christiania.

På den baggrund er det, at venstres gruppe i dag er enig om at sige til regeringen, at den må handle efter dagsordenen af 10. april sidste år, og så må den tage den fornødne tid til at få den eksekveret.

Schlüter (KF):

Det, der på trods af min ulyst kalder mig herop, er hr. Kjeld Olesens indlæg i anden omgang, for det synes jeg bidrog til, at denne ellers meget klare debat blev noget sløret. Hr. Kjeld Olesen sagde, at det interessante i dag var at lytte til ordførerne for at få et indtryk af, om der var en ændret opfattelse i folketinget sammenholdt med debatten den 10. april i fjor. Hr. Kjeld Olesen sagde, at det spændende er at se, om der er en optøning på vej, og så konkluderede hr. Kjeld Olesen, og det synes jeg var korrekt, at der var ikke grund til megen optimisme. Men hr. Kjeld Olesen var ligesom lidt sørgmodig ved denne konstatering, og det overrasker mig, for derved synes jeg at

hr. Kjeld Olesen ligesom bringer sig i modsætningsforhold til forsvarsministeren og regeringen.

Hvad er det, hr. Kjeld Olesen egentlig gerne vil? Det, der ligger bag hans andet indlæg i dag, er det ønsket om, at folketinget skal bevilge et stort millionbeløb til en istandsættelse af Christiania, eller — det må være den anden mulighed — ønsker hr. Kjeld Olesen, at folketinget skal gå i gang med i en lang, lang række love, bygningslove, sundhedslove osv. osv. at indføre dispensationsbestemmelser, der går ud på, at alle disse love, der gælder for det øvrige samfund, i fremtiden ikke skal gælde for Christiania? En af de to ting må det jo dreje sig om.

Hvad er i det hele taget hr. Kjeld Olesens ærinde med tale nr. 2 i dag? Talte han på hele gruppens vegne? Han talte, som om det var hans ønske, at Christiania skulle bevares og videreudbygges ikke blot efter den 1. april i år, men også efter den 1. oktober. Er det virkelig socialdemokratiets mening? Talte hr. Kjeld Olesen på hele sin gruppes vegne? Det må jeg betvivle.

Når jeg skal gøre debatten op, når jeg til det resultat, at selv om det tit går sådan, at vi snakker herinde det meste af en dag, uden at der kommer nogen som helst klarhed ud af det, så er det sket i dag, og det takker jeg for. Jeg har forstået, at SF bebuder, at man vil tage et initiativ, et eller andet, der skulle give justitsministeren en basis for fortsat at bøje sig for, at Christiania er der og bliver der. Hvis SF gør alvor af denne intention, så tror jeg altså, jeg har lov til at sige, at det vil være et slag i luften.

Når jeg gør ordførernes indlæg op, når jeg til det resultat, at der er 10 konservative, for nu ubeskedent at begynde med os selv, som mener, at folketinget gør vel i at fastholde beslutningen fra i fjor. Der er 24 fra fremskridtspartiet, der er 42 fra partiet venstre, der er 9 fra kristeligt folkeparti, og der er 4 fra centrum-demokraterne. Dette bliver som bekendt til 89 medlemmer af folketinget i alt. Den radikale ordfører, fru Grethe Philip, sagde i sin tale, at der var nogle radikale, som også havde den opfattelse, at den 1. april skulle være alvor. 89 plus nogle radikale plus, må jeg gå ud fra, regeringen og, forventer jer, en lang række socialdemokrater, jeg ved ikke, hvor mange, men jeg ved,

[Schlüter.]

der er nogle. Denne debat i dag har i al fald etableret en klarhed, idet vi kan konstatere, at der fortsat er et flertal i folketinget, som mener, at vi nødvendigvis må stå fast på, at den 1. april principielt er rømningsdatoen. Så har debatten i al fald ført til nogen klarhed, og det var vist også nødvendigt.

Kurt Brauer (SF):

Også jeg har naturligvis lyttet til debatten her i dag med interesse, nærmest anspændt interesse, og selvfølgelig også med nogen grad af skuffelse. Når jeg vil give hr. Kjeld Olesen ret i, at der måske ikke er grund til ukuelig optimisme, er det, fordi det ukuelige ikke rigtig er noget, der ligger til mig. Også jeg vil være i stand til at bøje mig for synspunkter og argumenter, men jeg tror stadig væk, at der, selv efter det, der er sket her i dag, er grund til nogen optimisme.

Hr. Schlüter mener at kunne tælle stemmer. Det kan man også godt gøre sådan på fingrene, som hr. Schlüter gør det, men der er ét, der er sikkert, og det er, at stemmer tælles på en ganske bestemt måde i det danske parlament, og så længe der ligger en beslutning som den, der ligger fra den 10. april sidste år, kan det ikke nytte noget, at man under en redøgørelsesdebat vil tro, at man kan omgøre den, fordi man sådan med et slag på tasken nok tror, der er nogle radikale og sikkert mange socialdemokrater osv. Ministeren må have et retsgrundlag at handle på, og får han ikke et andet, skal ministeren have tømt Christiania. Det skal stå tomt den 1. april i år. Her er det jeg lægger mærke til, og det er det, der gør mig optimistisk, at de forskellige ordførere ikke har lukket for muligheden af, at man også kunne fortsætte lidt ud over den 1. april. Det, man nu siger, er, at man vil have fogedforretningen i gang, så vil man stille sig tilfreds. Men det er altså ikke retsgrundlag nok for ministeren, for i dagsordenen står der, at Christiania skal være ryddet 1. april. Så på en eller anden måde bliver vi altså nødt til at gøre noget.

Grunden til, at man ikke har lukket af, kunne man, hvis man var et ubehageligt gemyt, tro var at finde i, at de pågældende partier, som ikke har lukket af, er dem, der simpelt hen er bange for den kæmpemæssige

demonstration, der vil finde sted på Bådmandsstrædes kaserne den 31. marts, for det må næsten være den dag, rydningen skal være færdiggjort. Det kunne være derfor, hvis man var ondskabsfuld og ikke havde det milde gemyt, som jeg er i besiddelse af. Jeg tror dog, at når de damer og herrer ordførere ikke har lukket totalt af, så er det, fordi de i den bedste tråd med deres ansvarlighed, deres hæderlighed, som jeg har talt om tidligere, simpelt hen ikke vil undlade at udtømme enhver mulighed, der måtte være for, at dette skal komme til at foregå på fredsommeligt og anstændigt vis.

Jeg tror på anstændigheden og omgængeligheden, også efter at denne debat nu har taget så lang tid, som den har gjort. Sagen er jo, at der er klare tilsagn, og der har været demonstreret i praksis fra Københavns kommune en langmodighed, som også vises over for alle mulige andre, der har problemer med deres bygning. Hr. Erhard Jakobsens bemærkninger bringer mig ind på, at det rent faktisk er sådan, at vi under Christianiaudvalgets arbejde har haft et glimrende samarbejde med Københavns kommune, der har vist en beredvillighed til at løse opgaverne langs ad vejen, til at erklære området for midlertidigt og derfor underkastede de bestemmelser, som loven giver Københavns kommune mulighed for at putte ind deri. Der har altså vist sig en sådan beredvillighed fra Københavns kommune, og jeg konstaterer, at flertallet i Københavns borgerrepræsentation, som er bystyre for den kommune, der skal leve med arealet, er et andet end flertallet i dette folketing.

Jeg skal slutte af med at spørge ministeren, om han sammen med Christianiaudvalget vil være med til at undersøge endnu en gang, for 117. gang, om det skulle være muligt at lade Københavns kommune få lov til at være medbestemmende om, hvad der skal være på det areal, som de til sin tid skal leve med. Jeg er sikker på, at hr. Egon Weidekamp vil kunne samle et flertal for de udtalelser, han er kommet med til B.T., og at der også er en økonomisk vilje til at sikre, at disse boliger bliver sat i en sådan stand, at hr. Egon Weidekamp, Københavns kommende overborgmester, kan leve med området. Og der er et dundrende flertal i Københavns kommunalbestyrelse for at leve med

[Kurt Brauer.]

det, det er jeg overbevist om; derfor må vi ikke forsømme at udtømme denne mulighed.

Jeg vil til slut blot konstatere en vis taknemmelighed over, at disse døre ikke blev smækket, og jeg vil tage de usmækkede døres signal som et signal om, at anstændighed og omgængelighed stadig kan trives i det danske folketing.

Steen Folke (VS):

Fremskridtspartiets ordfører, hr. Erlendsson, forsøgte, som han sagde, at tage brodden af hr. Voigts tåbelige udtalelser om tåregas og panservogne. Nu er hr. Voigt jo ikke den eneste fremskridtspolitiker, der har udlagt sine visioner om, hvordan Christiania skulle ryddes. Jeg har været til et møde i Århus om Christiania, hvori fra fremskridtspartiet deltog hr. Arentoft. Han havde en nok så raffineret opfattelse som hr. Voigt — hvis jeg må sige det på den måde — af, hvordan Christiania skulle kvæles. Jeg tror nok, hr. Arentoft har en tidligere militær baggrund, som måske er baggrunden for, at han har mere realistiske ideer om, hvordan sådan noget bedst lader sig arrangere. Det var noget med at lægge en jernring omkring Christiania og simpelt hen lægge denne jernring, indtil Christiania var kvalt. Det blev udmalet langt mere detaljeret, end jeg her kan gøre rede for. Det kunne være interessant at høre hr. Arentofts egen redegørelse for, hvordan det mere præcist skulle gøres. Det kan også være, forsvarsministeren her kunne få nogle gode tips i forbindelse med det forestående job.

Jeg undrer mig lidt, må jeg sige, over, at der ikke er nogle lidt mere snedige borgerlige politikere, som indser, at det vil være aldeles tåbeligt, også på borgerlige politikeres egne præmisser, at forsøge at gennemføre denne udradering af Christiania her om en måneds tid. Det var jo ynkeligt at se f. eks. hr. Bertel Haarders tilbageskridt i forhold til, hvad der tidligere er kommet fra den kant. Der må alligevel være en kraftig disciplin i venstres gruppe.

Jeg forstår godt, at hr. Kjeld Olesen fisker efter tilslutning til den bløde landing, for det bliver dyrt for en socialdemokratisk regering at gennemføre denne beslutning om at rydde

Christiania, og måske er det i al usselhed det, der simpelt hen er hovedmotivet for de borgerlige, at de udmærket godt kan se, hvordan man har den socialdemokratiske regering oppe i en klemme her.

Regeringen kan alligevel ikke fralægge sig sit ansvar og henvise, som man gør gang på gang, til, at der er det og det borgerlige flertal, og vi må jo bøje os for folketingets flertal osv., osv. Det er nu den socialdemokratiske regering selv, der bestemmer, hvor længe den vil blive ved at administrere denne politik. Det gælder på områder, der sådan set i det store perspektiv er langt væsentligere, langt mere indgribende over for alle lønarbejders vilkår her i samfundet, men det gælder altså også i en sag som Christiania.

Regeringens holdning og politik har helt klart været i sag efter sag efter sag, at man lukker øjnene og lader stå til, lader sig diktere det ene og det andet. En del af hemmeligheden er naturligvis, at den borgerlige politik har udmærket fodfæste langt ind i den socialdemokratiske gruppe, men jeg mener alligevel, at socialdemokratiet måske for sin egen skyld gjorde klogt i at overveje, om man ikke på et eller andet tidspunkt, f. eks. i denne sag, skulle kridte støvlerne og stå fast.

Forsvarsministeren (Orla Møller):

Efter ordførernes anden omgang kan det være nødvendigt med et par bemærkninger.

Den lille detalje, som hr. Erlendsson og jeg har diskuteret mange gange og nu altså også i dag, skal jeg naturligvis have det sidste ord i, for jeg har ret i denne sag.

Hr. Erlendsson henviser til en foreløbig aftale af 31. maj 1972, men der er altså også tale om et møde i juni 1973. Den tidligere regering var nødt til at anerkende, at der her var tale om et retligt forpligtende grundlag, uanset om der er et såkaldt retsobjekt på den anden side eller ej. Jeg er helt sikker på, at selv om hr. Erlendsson vil bruge al sin mundkraft, så vil han ikke kunne klare sig over for justitsministeriets hjernekraft i denne sag.

Der er en enkelt principiel ting i de sidste bemærkninger, jeg godt vil tage frem. Hr. Arne Christiansen bruger ordene: dagsordenen står fast, regeringen må have den for-

[Forsvarsministeren.]

nødne tid. Hr. Schlüter siger, at principielt er 1. april rømningsdatoen. Selv om man nu kunne lægge op til, at der er en vældig forskel imellem disse synspunkter og det, hr. Kjeld Olesen sagde, så bliver det nu alligevel noget vanskeligt at få en virkelig stor forskel ud af dette, for hvad er det, der er tale om her? Det blev aftalt mellem finansudvalget og folketingspartierne i sin tid, at man i Christianiaudvalget ville følge udviklingen og arbejde med tingene, og det er også det, hr. Kjeld Olesen har foreslået på baggrund af denne drøftelse her i dag.

Jeg vil give hr. Kurt Brauer ret i, at man tæller ikke stemmer herinde på anden måde end ved en afstemning. Derfor er alt, hvad der ellers bliver sagt om tal, det rene og skære gætterier, også fordi der ikke er tale om en konkret situation at tage stilling til, som der ville være i forbindelse med et dagsordensforslag. Derfor undlod jeg også enhver hentydning til noget sådant i mine første replikker.

I forbindelse med hr. Kurt Brauers tanker om samarbejde med Københavns kommune har jeg lyst til at gøre nøjagtig de samme bemærkninger. Det har været et eksemplarisk samarbejde, forsvarsministeriet og Københavns kommune har haft med hinanden. Det var også det, der var baggrunden for mine bemærkninger før om, at jeg ville finde det rimeligt, at jeg på baggrund af det sidste udspil nu også træder i nærmere kontakt med Københavns kommune; og hvad der kommer ud af disse samtaler eller forhandlinger, er det jo en meget naturlig ting at give meddelelse om i Christianiaudvalget.

Erlendsson (FP):

Jeg synes, forsvarsministeren skulle afholde sig fra en så billig argumentation som at tale om mundkraft på den ene side og hjernekraft på den anden side, men det skal jeg nu lade ligge. Jeg vil gerne spørge justitsministeren direkte: er det rigtigt, som det forlyder, at kammeradvokatens repræsentant i den sag, som professor, dr. jur. Ole Krarup har anlagt mod forsvarsministeren, har nedlagt afvisningspåstand på grund af manglende retssubjektivitet, altså at Christiania ikke er nogen juridisk person?

Forsvarsministeren (Orla Møller):

Dette er helt korrekt. Men for endnu en gang at udtrykke, hvad det her drejer sig om, så er sagen altså, at et regeringsløfte står fast, uanset om der mangler én på den anden side. Så klar er sagen.

(Kort bemærkning).

Erlendsson (FP):

Så vil jeg sluttelig gøre ministeren opmærksom på, at i sin redegørelse til folketinget taler han om en aftale mellem to parter og henviser udtrykkeligt til denne aftale. Det skal være mit sidste ord.

Hermed sluttede forhandlingen.

Anden næstformand (Nathalie Lind):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget for forretningsordenen har afgivet betænkning over forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en kommission i henhold til grundlovens § 51. (Indkomstbeskatning) [af Kirsten Jacobsen m. fl.]. (Andre selvst. forsl. nr. XII). Eksemplarer vil blive omdelt.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Skatte- og afgiftsudvalget (25/2 76):

Udtræder: Knud Jespersen

Nyt medl.: Fuglsang

Udv. om offentlige arbejder (25/2 76):

Udtræder: Nauerby

Nyt medl.: Tandrup Jensen

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 26. februar, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om Danmarks biblioteksskole.

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om voldgift i tvistigheder angående handel med husdyr.

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af auktionslederloven.